

LUNDS
UNIVERSITET

Mediakriget

---

*En diskursteoretisk studie om demokrati,
journalistik och social sammanhållning i en
fragmenterad digital offentlighet*

Dag Thorén
Vårterminen 2015

Examensarbete för masterexamen MKVM13
Institutionen för kommunikation och medier (KOM)
Lunds Universitet
Handledare:
Professor Gunilla Jarlbro

Abstract

Titel: ”Mediakriget” - *En diskursteoretisk studie om demokrati, journalistik och social sammanhållning i en fragmenterad digital offentlighet*

Författare: Dag Thorén

Handledare: Professor Gunilla Jarlbro

Uppsatsen tar avstamp i SOM-insitutets mätning från 2014 som visade att en majoritet av de tillfrågade ansåg att svenska medier inte berättar sanningen om samhällsproblem kopplade till frågor som rör migration- och flyktingpolitik. Samtidigt som med misstroendet mot medierna breder ut sig fortsätter digitaliseringen av medielandskapet vilket leder till en allt mer diversifierad nyhetskonsumtion. Dessa parallella tendenser aktualiserar frågor om demokrati, yttrandefrihet, social sammanhållning och källkritisk förmåga. Mot denna bakgrund är uppsatsens syfte att analysera diskursen och den hegemoniska praktiken om massmedial mörkläggning i migrationsfrågor. Med hjälp av en kvalitativ textanalys undersöks en diskussionstråd på forumet Flashback där ”mörkläggningssdiskursen” analyseras med utgångspunkt i Laclau och Mouffes diskursteori.

I analysen framgår att mörkläggningssdiskursen byggs upp genom att *sanningssägarna* formerar en antagonistisk gränsdragning gentemot de traditionella massmedierna. Antagonismen skapar två subjektpositioner där de rationella *sanningssägarna* står på ena sidan och de multikulturella *mörkläggarna* står på den andra. Dessa subjektpositioner struktureras kring nodalpunkter där *sanningssägarna* konstrueras som objektiva och rationellt vetenskapliga och där *mörkläggarna* konstrueras som irrationellt lögnaktiga och subjektiva. Mörkläggningssdiskursens antagonister kan därmed inte göra anspråk på *sanningen* i frågor som rör migration. Diskursens hegemoniska praktik har som mål att vinna det så kallade ”mediakriget om mångkulturen”. Genom att ta den tomma signifikanten *Sanningen* i anspråk försöker diskursen bilda en ”ny objektivitet” i de sprickor som uppstår i den massmediala hegemonin. I slutdiskussionen förs en diskussion kring vad journalistiken kan göra för att minska mörkläggningssdiskursens antagonism och därmed återupprätta ett demokratiskt samtal baserat på samförstånd och förtroende mellan medierna och medborgarna. Om medierna anammar diskursens problemformulering finns risken att mediernas förtroende och legitimitet i migrationsfrågor undermineras ytterligare. Samtidigt bör journalistiken ta hänsyn till att allt fler medborgare bygger sin världsuppfattning med hjälp av informationskällor utanför de traditionella nyhetsmedierna.

Nyckelord: Demokrati, medier, diskursteori, social sammanhållning, nyhetskonsumtion, journalistik

Sidantal: 65

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte och frågeställningar	4
Bakgrund.....	5
Rätten att tala fritt	5
Mina vetenskapsteoretiska utgångspunkter	9
Tidigare forskning.....	10
Dagens nyhetskonsumenter	10
Studiens teoretiska ramverk.....	14
Lacalu och Mouffes diskursteori	14
Den sociala ontologin.....	14
Hegemoni och social antagonism	15
Habermas – talhandlingsteori	17
Journalistikens sanningsideal, etik och verklighetsskildringar	18
Metodologiskt angreppssätt.....	20
Material.....	21
Tillvägagångssätt	22
De förljugna mainstreammedierna	22
Mörkläggarna	22
Den rationella sanningen.....	22
Sanningssägarna.....	23
Material utanför Flashbacktråden	23
Fallstudie: Uppdrag Granskning och Konflikt.....	23
Analys	24
Mörklägningsdiskursen - en diskursiv totalitet.....	24
En självuppfyllande profetia	26
Multikulturalistiska mörkläggare och rationella sanningssägare.....	30
De postmoderna relativisterna	30
Kulturmarxisterna	32
De religiösa multikulturalisterna.....	34
De rationella sanningssägarna.....	36
Sanning eller konsekvens?	39
Ett opinionsfilter	43
”Mediakriget om mångkulturen”	44
Makten över sanningen och verkligheten	48
Fallstudie: Uppdrag Sanning	50
Konflikt i P1 – ”Bakom rubrikerna i Rinkeby”	51
Uppdrag Granskning i SVT – ”Den goda viljan”	52
Referenser	61
Elektroniska källor.....	64

Inledning

Den 20 februari 2015 ställde debattören och författaren Markus Birro upp i en lång intervju för *Dagens Nyheter*. Då hade två månader gått sedan Birro medverkade i *Radio Länsman*, en podcast med förbindelse till den högerextrema sajten *Exponerat*. Programmet som Birro medverkade i handlade om den kritik som riktades mot honom efter att han via *twitter* påstått att islam är den religion i världen som föder mest terror och våld. I programmet i drevs tesen om att islam är en våldsam religion som håller på att underminera den västerländska civilisationen och dess värderingar, enligt de medverkande fick denna *sanning* inte yttras i de traditionella medierna. Birros gästspel i Radio Länsman resulterade sedermera i att han sades upp från sitt jobb som krönikör för *Expressen*. I intervjun med DN talade Birro om sin oro kring att medierna tystar ner åsikter som inte passar in i deras åsiktsmall. Enligt Birro saknar "mediemänniskorna" i Stockholm förståelse för vad som händer ute i landet, vilket leder till att folk vänder sig till Sverigedemokraterna som är ensamma om att våga lyfta känsliga frågor;

”Vad det handlar om är ett folkligt uppror mot att journalisterna och politikerna sitter i samma båt. De är ohederliga. De bor vid Hornstull, läser i tidningen om Feministiskt initiativ och har könskvoterade badrum och hbtq-certifierade kyrkor. Varför skriver de inte om verkligheten?” (Birro citerad i Boden, 2015).

Birro verkar inte vara ensam om att misstro journalistiken i migrationsfrågor. I SOM-institutets mätning från 2013 tror 51 procent av de tillfrågade att ”medierna inte berättar sanningen om de samhällsproblem som är kopplade till invandringen” (Sandberg & Demker 2013). Och när en liknande fråga ställdes 2008 i SVTs *Debatt* var 91 procent inne på samma linje (Guillou, 2008). Är dagens journalister verkligen en ohederlig elit som gemensamt mörklägger sanningen om invandringen? Ur ett demokratiskt perspektiv är detta i så fall alarmerande. Massmediernas yttersta funktion i ett demokratiskt samhälle är att förse medborgare med information genom att kritiskt granska samhälls skeenden. Medierna ska även fungera som ett forum för den dialog och debatt som ligger till grund för politiska beslut (Nord & Strömbäck, 2012). För att människor ska ha möjlighet att ta ställning i samhällsfrågor är det därför avgörande att journalistiken är opartisk och sanningsenlig: ”Denna journalistikens viktigaste princip – dess opartiska strävan efter sanningen – är det som slutligen skiljer den från alla andra former av kommunikation” (Kovach & Rosentiel, 2001 i Nord & Strömbäck, 2014:12). Med tanke på de högt ställda kraven på

journalistikens sanningsgiltighet och opartiskhet är SOM-undersökningen och Birros uttalande om ”ett folkligt uppror” oroväckande. Håller tilltron till journalistiken på att gå förlorad till förmån för andra samhällskrafter?

Misstron mot journalisterna sammanfaller med stora mediala omvälvningar som ägt rum i samband med digitaliseringens fortsatta intåg. I takt med att medieutbudet ständigt ökar verkar mediekonsumtionen bli allt mer differentierad mellan olika samhällsgrupper. Kulturjournalisten Jenny-Maria Nilsson beskriver den mediala ”segregeringen” på ett illustrerande sätt i medieinstitutet sim(o)s årsrapport ”*vad får vi inte veta?*”

Mina släktingar läser fel typ av texter och drar fel slutsatser. I dag kan man ju alltid hitta bevis för sin sak. Och jag stöter faktiskt på varianter av bisarra konspirationsteorier även ute på de gymnasieskolor jag ibland undervisar, där ungdomar hämtar näring för allehanda tokerier från nätet. Jag har mött massor av elever som på allvar menar att det var USA som iscensatte attackerna den 11 september! (Nilsson citerad i Mogensen, 2013:32).

Även från politiskt håll finns en oro kring hur den digitala mediekonsumtionen i förlängningen påverkar den sociala sammanhållningen och det demokratiska samtalet. I regeringens Demokratiutredning från 2014 var temat digital mediekonsumtion, demokrati och deltagande. Rapportens författare, Jesper Strömbäck, befarar att de nya medievanorna resulterar i ökade kunskapsklyftor mellan så kallade nyhetssökare och nyhetsundvikare, samt att nätet kan frambringe en situation där människor inte längre kan delta i det demokratiska samtalet på grund av de olika världsuppfattningar de tillskansar sig i nätets fragmenterade nyhetsstruktur (Strömbäck, 2015). Mot bakgrund av dessa tendenser och farhågor är denna studies syfte att analysera diskursen om en organiserad massmedial mörkläggning i migrationsfrågor.

Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att analysera diskursen om massmedial mörkläggning i frågor som rör migration och det mångkulturella Sverige. För att göra detta kommer jag undersöka en diskussionstråd på forumet Flashback där mörkläggningens diskursen analyseras med utgångspunkt i Laclau och Mouffes poststrukturalistiska diskursteori. Med hjälp av detta teoretiska ramverk inleds analysen med en beskrivning av den antagonistiska relationen mellan mainstreammedierna och dess kritiker. Det forskningsproblem som studien vill belysa är hur konfliktlinjer och allianser formeras mellan journalisterna och dess kritiker i det fragmenterade digitala nyhetsklimatet.

Diskursteorins begrepp antagonism och hegemoni kommer vara centrala för att uppnå detta mål.

För att analysera anklagelserna om medial mörklägning kommer följande frågeställningar besvaras i analysen:

- Hur konstrueras diskursen om massmedial mörklägning i migrationsfrågor?
  - Hur artikuleras antagonistismen mellan *sanningssägarna* och *mörkläggarna*?
  - Hur används *Sanningen* inom diskursens hegemoniska praktik?
- Vad kan journalistiken göra för att minska antagonismen och därmed underlätta det demokratiska samtalet i den digitala offentligheten?

Fallstudie

I analysens avslutande del vill jag även bidra med analytiska reflektioner kring de etiska och epistemologiska utmaningar som journalistiken och medieanvändarna ställs inför i det digitala nyhets klimatet. För att göra detta har jag studerat ett fall där användarna i Flashbacktråden anklagade radioprogrammet *Konflikt* för mörklägning efter att radioprogrammets granskats av SVTs *Uppdrag Granskning*. Syftet är att reflektera kring vilka etiska och epistemologiska ställningstaganden som föranlett den mediala produkt som senare vävdes in i mörkläggningsdiskursen. Till min hjälp har jag tagit Habermas teori om kommunikationens giltighetsanspråk som använts som analysmall för Uppdrag Granskning och Konflikts reportage. Analysen kommer röra de aktuella medieprodukternas (1) epistemologiska diskurser (2) normativa diskurser och (3) expressiva diskurser.

Bakgrund

Rätten att tala fritt

Även när man backar bandet till tiden långt före medialiseringen av den politiken och samhället så är det uppenbart att demokratin alltid varit beroende av tillförlitliga sanningssägare. Det här framgår inte minst i de föreläsningar som idéhistorikern Michael Foucault höll i början av 1980-talet på Berkeley University och Collège de France om just sanning och sanningstalande under antikens Grekland. Foucault skapade i dessa föreläsningar en genealogi över det grekiska ordet Parrhesia som

grovt översatt betyder *rätten till att tala fritt*, det vill säga rätten att uttrycka sin sanning.¹ Parrhesia var till en början ett sätt att utöva kritik mot överordnande eftersom den som tog Parrhesia i anspråk alltid befann sig i ekonomiskt och socialt maktunderläge gentemot den som fick höra sanningen. Ur ett demokratiskt perspektiv ansågs Parrhesia således viktigt. I de antika dramerna fick den som utövade Parrhesia framföra sanningen till härskaren utan att riskera reprimander. De samhällen som inte tillät Parrhesia slutade i tyranni (Foucault, 2001).

Efter dessa odelat positiva skildringar av Parrhesia kom fenomenet att framstå som allt mer problematiskt omkring år 300 före vår tideräkning. Skälet till denna *problematisering* berodde på svårigheten att urskilja den rättmätige sanningssägaren i ett system där alla hade rätten att uttrycka sin åsikt. Parrhesia ansågs inte längre vara en garant för att avslöja sanningen eftersom det även kunde brukas för nonchalant frispråkighet och skvaller. Om Parrhesia användes av dåliga, omoraliska och okunniga talare kunde det således vara kontraproduktivt för demokratin. Platon ansåg att var mans rätt att uttrycka sin sanning och leva därefter kunde underminera stadens gemensamma *logos* och därmed möjligheterna till en välfungerande demokrati. För att lösa krisen som omgärdade Parrhesia ställdes inom den grekiska filosofin ett antal kritiska frågor; vem har förmågan att tala sanning? efter vilka moraliska, etiska och själsliga grunder kan någon utlysa sig som sanningssägare? om vad bör man berätta sanningen? Syftet med Foucaults genealogi var att påvisa hur vissa fenomen under en viss historisk tidpunkt utmålas som *problem* (exempelvis galenskap, brottslighet och sexualitet) av makten. Maktens *lösning* på problemet innefattar etableringen av ett nytt kunskapsfält, vilket enligt Foucault illustrerar det nära sambandet mellan kunskap och makt. I fallet Parrhesia utfördes *problematiseringen* av Sokrates och Platon vars *lösningar* kom att Foucault lägga grunden för ”det kritiska tänkandet” i västerländsk filosofi (Foucault, 2001).

I Sverige lagstiftades *rätten att tala fritt* år 1766 då Sverige som första nation i världen stiftade en yttrandefrihetslag i form av tryckfrihetsförordningen (Carlsson, 2015). Sedan dess har pressen och massmedierna utövat Parrhesia, i så motto att de i konkurrens med kyrkan och statsapparaten tävlat om att vara samhällets

---

¹ Värt att notera är att Foucaults användning av begreppet sanning i antikens kontext syftar till

sanningssägare (Ekström & Nohrstedt, 1996). Och även i modern tid har sanningssägarnas roll problematiserats, under 1960-talet var kritiken mot journalisternas etik och yrkesställning särskilt hård i Sverige. Missnöjet riktades framförallt mot etiska övertramp gjorda av kvällstidningsjournalisterna men också mot att journalister mottog gåvor, gick in gratis på evenemang och på annat sätt utnyttjade sin ställning. Kritiken bidrog till att Journalistförbundet år 1968 instiftade pressens Yrkesetiska regler och året därpå inrättades Allmänhetens pressombudsman (PO) av pressens samarbetsnämnd. Instiftandet av självreglerande organ hjälpte till att bibehålla förtroendet och att minimera risken för krav på statlig tillsyn över pressen (von Krogh, 2014:154-55).

I den digitala offentlighet som nu växer fram är möjligheterna att utöva Parrhesia kanske större än någonsin. Internet har, åtminstone i teorin, möjligheten att inkorporera allt fler medborgare i det demokratiska samtalet, även om forskning visar att det finns stora klyftor i det digitala deltagandet (Bergström & Svenningsson, 2014). Rätten att tala fritt på nätet innebär också en ny *problematisering*, inte minst i frågor om mobbing, hat, hot och kränkningar. Men den digitala offentligheten innebär även utmaningar för journalistiken som måste bedrivas i ett komplext samspel mellan makthavare, lobbyister, PR-konsulter och medborgare som via sociala medier och digitala plattformar diskuterar och förmedlar nyheter (Carlsson, 2015).

Problematiseringen av dagens journalistkår kommer ofta till uttryck på högerextrema och främlingsfientliga sajter vars mål är att föra fram en mer ”invandringskritisk” agenda i den svenska debatten. Den svenska journalistkåren kan visserligen *problematiseras* utan att för den sakens skull föra en främlingsfientlig agenda. Exempelvis visade JMGs undersökning ”Svenska journalister 1989-2011” (Asp, 2012) att Miljöpartiet är det överrepresenterade i den svenska journalistkåren medan Moderaterna och Socialdemokraterna är underrepresenterade. I undersökningen framkom även att personer med arbetarklassbakgrund och utländsk bakgrund är kraftigt underrepresenterade i förhållande till befolkningssammansättningen. Och att över hälften av journalisterna arbetar i landets tre storstäder (Asp, 2012). Den skeva representationen borde rimligen skapa problem när det kommer till journalistikens uppgift att förse medborgarna med information om samhälls skeenden, i synnerhet när

det gäller frågor om migration. Thomas Kaiserfeld, professor i idé och lärdoms historia, är bekymrad över redaktionernas homogena sammansättning;

"Vi människor utgår från oss själva när vi tänker, skriver och resonerar. Mer eller mindre automatiskt betraktar vi alla andra som likadana. Det är nog alltid så att mediebilderna av medborgaren är en genomsnittsbild eller en idealtyp som man identifierar sig själv och läsarna med" (citerad i Mogensen, 2013:34).

Det finns exempel på konstruktiva lösningar på de problem som uppstår av den skeva sammansättningen inom den svenska journalistkåren. *Tidningen Rosengård* som lades ner 2002 var ett försök att lyfta medieskuggan som låg över stadsdelen. Tidningen var ett exempel på klassisk lokaljournalistik som på ett otvunget sätt gav röst åt människor med utländsk bakgrund, dessutom ledde det till att Sydsvenskans journalister (som turades om att ha hand om redaktörskapet) fick bättre lokal kännedom om Rosengård (Mogensen, 2013). Ett liknande exempel är *Södra Sidan* som kommer ut veckovis i Stockholmsstadsdelarna Huddinge, Botkyrka, Salem och Skärholmen. Tidningen är ett initiativ som syftar till att motverka bilden av förortens invånare som passiva offer och istället förmedla en mer nyanserad bild av livet i området (von Krogh, 2013). Detta är exempel på initiativ på en typ av journalistik som kan förse medborgarna med bredare skildringar av vad som sker i samhället. I kontrast till detta står sajter som *avpixlat* där diskursen utgår från att journalisterna är "politiskt korrekta" och därför undanhåller "sanningen" (Ekman, 2015).

Vid en första anblick kan uppfattningen om att den svenska journalistkåren systematiskt mörklägger *sanningen* betraktas som en konspirationsteori. Enligt författaren Kajsa Ekis Ekman (2015) syftar konspirationsteorier till att avslöja den absoluta makten - den ondsinta kraften - som ligger bakom allt. Ekman menar att konspirationsteorin i likhet med en spännande deckare fungerar som vaggvisor för vuxna; "båda lovar de en väg ut ur den postmoderna osäkerheten." På den här punkten finns tydliga likheter med diskursen om medial mörklägning eftersom den utgår från att det finns en absolut *sanning* som mörkläggs av en ondsint politisk och medial elit. Ekman menar också att konspirationsteoretikern i regel inte är ute efter att skapa politisk förändring utan nöjer sig med vetskapen om att hela världen är konstruerad enligt en ondsint plan som bestämmer vårt öde. På denna punkt skiljer sig dock diskursen om massmedial mörklägning från den sedvanliga konspirationsteorin. Mattias Ekman (2015) menar att sajter som *avpixlat* bidrar till normaliserandet av en

rasistisk och islamofobisk diskurs vilket i förlängningen banar väg för högerpopulistiska rörelser. Jag har således studerat diskursen om massmedial mörkläggning som en i grunden politisk rörelse som genom att *problematisera* dagens journalistik vill förändra den rådande hegemonin inom den politiska och mediala sfären.

Mina vetenskapsteoretiska utgångspunkter

Följande uppsats har i likhet med Foucault en ideologikritisk ansats. Ideologikritiken riktas dels mot diskursen om massmedial mörkläggning. Och dels mot den rådande medieklimatets polariserande effekter. Den metod som Foucault använde anklagades ofta för en slags historisk idealism som bortsåg hur icke-diskursiva företeelser förändrade människors sätt att se på världen (Foucault 2001:171). Foucault betonade dock att problematiseringen som låg till grund för etablerandet av en ny diskurs alltid kunde kopplas till utom-diskursiva fenomen (Ibid:172). Med samma utgångspunkt kommer jag närma mig påståendet om massmedial mörkläggning i invandringsfrågor. Jag anser nämligen att denna diskurs är kopplad till ett antal samhällsfenomen som bör betraktas som utom-diskursiva. Diskursteorin gör till skillnad från Foucault ingen åtskillnad mellan diskursiva och icke-diskursiva fenomen (Laclau & Mouffe 2001:107), utan hävdar att diskurser konstituerar allting i den sociala världen vilket leder till att även diskurser är materiella (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:35). Antagandet om att diskurser både är konstituerade och konstituerande för verkligheten fungerar på ett teoretiskt plan, men när det kommer till att ge en rättvisande bild av det samhälle som mörkläggningsdiskursen växer fram i väljer jag att göra åtskillnad på det diskursiva och icke-diskursiva i syfte att bygga analysen på en rigid grund.

Det för undersökningen viktigaste av dessa utom-diskursiva fenomen är att människor migrerar till Sverige. Människor har sedan länge sökt sig till Sverige för att fly undan krig, förtryck eller katastrofer, för att återförenas med anhöriga, för att studera eller arbeta. De krig som pågår i bland annat Syrien och Afghanistan leder till att allt fler söker sig till Sverige. Enligt Migrationsverket (2014) sökte drygt 80 000 människor asyl i landet under 2014, under 2015 väntas den totala siffran bli mellan 80 000 och 105 000 varav 8000 beräknas vara barn utan vårdnadshavare (Migrationsverket, 2014). Enligt regeringens rapport *Svenska framtidsutmaningar* (2013) ställs de

människor som kommer till Sverige inför en rad utmaningar, både på kortare och längre sikt. En av dessa utmaningar är diskriminering och främlingsfientlighet på den svenska arbetsmarknaden (Statsrådsberedningen, 2013:171).

I rapporten varnar man även för att den sociala sammanhållningen i Sverige utmanas av segregation, ökad inkomstspridning och en allmän individualisering av samhället (Ibid:225-232). Individualiseringen avspeglas inte minst i svenskarnas mediekonsumtion, vilket lyfts fram som något i grund och botten positivt. Men utvecklingen anses också oroväckande eftersom det ställer ökade krav på mediekonsumenternas förmåga till källkritik. Dessutom finns risken att det utvecklas "parallella informationsstrukturer" till följd av att människor kan välja bort information som inte faller dem i smaken.

"Längst bland jämförbara länder har utvecklingen gått i USA, där människor allt mer följer medier som har en politisk agenda. Andra exempel som även finns i Sverige handlar om främlingsfientliga grupper och grupper som omfattar olika konspirationsteorier. Detta riskerar att bidra till en polarisering inte bara av åsikter, utan också av verklighetsuppfattningar." (Statsrådsberedningen 2013:184).

Jag väljer att se de ovanstående samhällsfenomenen som bakgrunden framför vilken diskursen om massmedial mörklägning tornar upp som en reaktion på en rad samhälleliga utmaningar. Jag ser dessa företeelser som icke-diskursiva i syfte att understryka att de medför verkliga konsekvenser oavsett vilken kunskap som via diskurser förmedlas om detta. Jag anser ändå att diskursteorins poststrukturalistiska ansats är lämplig som utgångspunkt just på grund av att mörkläggningsdiskursen gör anspråk på sanningen och verkligheten på ett sätt som kan ifrågasättas både moraliskt och epistemologiskt. Alvesson (2003:155) menar att konsten för den som anlägger ett socialkonstruktivistiskt perspektiv på verkligheten är att vara medveten om att det finns vissa konstruktioner som är betydligt mer giltiga och bättre förankrade i vad som pågår "där ute". Denna medvetenhet har präglat det analytiska arbetet.

Tidigare forskning

Dagens nyhetskonsumenter

I Sverige, liksom globalt, håller nyhetskonsumenterna på att förändras drastiskt till följd av den ökade valfrihet och mångfald som erbjuds på digitala plattformar. Exempelvis minskar enligt SOM-institutet läsningen av tryckta kvälls- och

dagstidningar i Sverige, samtidigt läser allt fler tidningen på nätet. Trots den digitala uppgången sker en total minskning av den regelbundna läsningen av kvälls- och dagspress, denna tendens är tydligast sett över olika generationers nyhetsvanor. I den så kallade Digitala Generationen (de som är födda efter 1977) uppgår andelen som regelbundet läser kvälls- och dagspress på papper eller på nätet till cirka 33 procent, medan 63 procent av Generation X (födda 1965-1976) uppgav vid samma tidpunkt i livet att de läste dags- eller kvällspress regelbundet (Jalakas, Wadbring, 2014:165). Statistik som denna är ett i raden av exempel på hur nyhetskonsumtionen är på förändringskurs med tydlig riktning mot de digitala medierna. Den relevanta frågan är hur de nya konsumtionsvanorna påverkar individens nyhetstolkningar och möjligheter till demokratiskt deltagande.

En longitudinell studie av nyhetskonsumtion från 1986 till 2010 genomförd av Strömbäck et al (2012) visar att andelen som helt och hållet väljer bort traditionella medier ökar, samtidigt ökar även andelen mediala storkonsumenter. I den växande klyftan mellan så kallade *nyhetsundvikare* och *nyhetssökare* verkar politiskt intresse vara en nyckelfaktor; de redan politiskt intresserade konsumerar mer nyheter medan de politiskt ointresserade konsumerar allt mindre eller inte alls. Förklaringen tros bland annat ligga i att det ökade medieutbudet kräver mer aktiva strategier för mediekonsumtion. Grupper som tidigare tog del av Tv-nyheter på grund av att medieutbudet inte erbjöd så många andra alternativ har nu möjligheten att välja i en uppsjö av plattformar och kanaler. I förlängningen kan polariseringen få negativa konsekvenser för demokratin eftersom det leder till en samhällelig kunskapsklyfta där vissa grupper inte har tillräcklig kunskap för att delta i demokratiska processer (Strömbäck, et al 2012). Även Shetata och Wadbrings (2012) studie styrker tesen om att andelen nyhetsundvikare fortsätter att öka, enligt studien består gruppen främst av unga och politiskt ointresserade. Förutom den vidgade kunskapsklyftan mellan de som undviker kontra de som aktivt uppsöker nyheter befaras att mediekonsumenterna i allt högre grad utsätts för nyheter som redan bekräftar deras världsbild eftersom det digitala landskapet gör det möjligt välja ut och sortera bort nyheter efter tycke och smak. Effekten av detta beteende är att nyhetskonsumenten hamnar i så kallade mediebubblor där individen sällan behöver ompröva sina åsikter (Shetata & Wadbring 2012). Det är inte bara mediekonsumenterna själva som skapar mediebubblor, även

internetaktörer så som facebook kan med hjälp av algoritmer sortera ut information baserat på användarens preferenser (Jåma & Magnusson, 2015).

Enligt medieforskaren Jesper Strömbäck (2015) är ”nyhetsundvikarna” ett vedertaget och belagt fenomen. Undersökningar om dessa har dock fått kritik för att de enbart tar de traditionella svenska mediernas nyheter i beaktning, medan all konsumtion som sker via delningar i sociala medier och de nätbaserade medierna hamnar utanför definitionen av nyhetskonsumtion. Robert Brännström, chefredaktör för KIT, belyser denna problematik; ”du kan lägga timmar på NYT, Guardian, se allt på BBC, läsa New Yorker, Financial Times, se på Al Jazeera från digital pärm till digital pärm och fortfarande vara en nyhetsundvikare” (Brännström, 2015). Kritiken är på många sätt befogad eftersom den sätter fingret på det nästintill obegränsade nyhetsutbudet som internet erbjuder.

På nätet är det inte bara möjligt att ta del av internationella nyheter, det underlättar även produktionen och spridningen av alternativa medier som kan utmana den rådande hegemonin i massmedierna. Även om de alternativa medierna har som mål att verka som en kontra-hegemonisk röst till mainstreammedierna är de beroende av mainstreammedierna eftersom dessa antagonister konstituerar de alternativa mediernas existens (Bailey et al, 2008). ”Det alternativa” måste alltid utgå från ”det dominerande”. Så även om alternativa medier kan ge underrepresenterade och kontra-hegemoniska röster en möjlighet att komma till tals är de konstituerade av hegemoniska krafter vilket gör det svårt att helt bryta med den rådande hegemonin (Ibid:17-18). Utöver produktionen av en kontra-hegemonisk diskurs har alternativa medier en organisatorisk struktur som skiljer sig från de etablerade medierna. I förhållande till traditionella medier kännetecknas alternativa medier av ett visst oberoende till marknad och lagstiftning, en småskalig produktion, samt att en publik med tydliga intressen och politiska uppfattningar (Ibid:19). I dessa hänseenden är de sajter så som *avpixlat*, *Fria tider* och *Exponerat* typexempel på alternativa medier.

Medier och etnicitet

I Sverige utgörs forskningsfältet om medier och etnicitet framförallt av innehållsanalyser av de etablerade mediernas representationer av minoriteter och utrikesfödda (se till exempel Brune:2004). Hulténs studie från 2006 ger ett intressant

historiskt perspektiv, i studien undersöktes hur invandrare och personer med utländsk bakgrund framställts i svensk landsortspress sedan 1945. Studiens material utgörs av på tre landsortstidningar samt Dagens Nyheter som studerats med nedslag under åtta år inom tidsspannet 1945-2005. Under nedslagsåren har en kvantitativ analys gjorts av samtliga artiklar i tidningarna under tre sammanhängande veckor. Utifrån denna kvantitativa analys har Hultén delat in innehållet i fyra teman; ”immigration, brott, kultur och sport”. Utifrån dessa teman genomfördes en kvalitativ innehållsanalys med utgångspunkt i retorikanalys samt kritisk diskursanalys. På temat immigration framkommer att medierna framställer flyktingar som lösgjorda från sitt hemland samtidigt som en tydlig distans upprätthålls till Sverige och den föreställda svenskheten. Flyktingar och migranter porträtteras som främlingar som ännu inte är en del av det omgivande samhället (Ibid 181). Under 40- och 50-talen tecknas bilden av brottslingen som en person stående utanför det framväxande folkhemssverige.

Under senare nedslag förändras mediernas rapportering:

Brottsrapporteringen under de senare nedslagsåren präglas av allvarligare brott, våld, misshandel och attentat ofta med rasistiska motiv. Ändå verkar det finnas en stark ovilja att beskriva Sverige som fördomsfullt eller rasistiskt. Det passar inte in i självbilden av Sverige som ett föregångsland, präglad av jämlikhet och storsinhet, vilken tidningarna vill förmedla (Hultén, 2006:182).

Sedan 1980-talet har mediebilderna av förorten varit förknippat med platsen för socioekonomiskt utsatta och personer med utländsk bakgrund. I rapporten ”Miljonprogram och Media” knyts den här mediebilderna av förorten an till den postkoloniala forskningstraditionen (Ericsson et al 2002:29). Materialet för studien utgörs av tidningsartiklar som skildrar sex stycken Stockholms-förorter. Materialet analyserades med en diskursanalys bestående av diskursteoretiska inslag, bland annat används begreppet *subjektpositioner* för att påvisa mediernas sätt att framställa förortens invånare (Ibid:34-35). Enligt författarna beskrivs förorten i medierna som en särskild geografisk plats där de boende *bildar kolonier, rotar sig och slår sig ner*:

Massmedierna artikulerar sitt berättande kring kategorin invandrare. De knyter människor till ett specifikt geografiskt rum och framställer såväl individen som förorten som avgränsad och åtskild från det övriga samhället. I den processen ligger också förhoppningen att det går att kontrollera det avvikande genom övervakning som genom olika tekniker ska disciplinera individerna (Ericsson et al 2002:91).

Att medierna målar upp förorten som ett socialt problemområde styrks av Gunnar Nygren (2005). Nygrens avhandling är baserat på kvalitativa innehållsanalyser lokal och regional media i Stockholmsområdet kombinerat med enkätundersökningar till de

boende i detta område. I avhandlingen framkommer också att mediekonsumtionen är uppdelad Stockholmsområdet. Exempelvis är prenumerationen på dagstidningar hög i Stockholms välbärgade områden jämfört med mindre välbärgade förorter (Ibid).

Studiens teoretiska ramverk

Lacalu och Mouffes diskursteori

Studiens teoretiska ramverk har sin grund i den diskursteori som formulerades av Ernesto Laclau och Chantal Mouffe i boken *Hegemoni och socialistisk strategi* 1985. Bokens ursprungliga mål var att bana väg för en ny inriktning inom marxistisk teori genom att väva in poststrukturalismens teorier om meningsskapande och Foucaults diskursbegrepp (Carpentier & Spinoy, 2008). Den diskursteori som presenteras i boken innefattar allt från ontologiska antaganden om meningsskapande till en politisk teori om radikal demokrati inom ramen för liberal demokrati. Det senare kommer inte behandlas i kommande studie, däremot kommer Laclau och Mouffe's diskursbegrepp användas för att förstå det socialas öppenhet samt hur det sociala samspelar med det politiska. För att bena ut de något komplexa begreppen inom diskursteorin kommer teorin presenteras i två underkategorier - den sociala ontologin och politisk identitetsteori, en del begrepp kommer även presenteras löpande i analysen.

Den sociala ontologin

På ett ontologiskt plan inleds diskursteorin med en kritik av marxismens essentialism, det vill säga antagandet om att sociala subjekt - t.ex. arbetarklassen - har en förutbestämd plats och karaktär inom den sociala strukturen. Diskursteorin understryker istället att det sociala är föränderligt och aldrig kan bestämmas slutgiltigt. I enlighet med poststrukturalistisk tankebildning kan subjektet enbart definieras negativt i relation till andra objekt i den sociala strukturen. Alla sociala fenomen får således sin mening genom att artikuleras diskursivt, vilket i sin tur leder till att vår förståelse av verkligheten är socialt konstruerad. Att hävda att verkligheten är en social/diskursiv konstruktion ska inte förväxlas med idealismens grundtes om att den verkliga världen enbart existerar i medvetandet. Laclau och Mouffe gör tydlig åtskillnad mellan diskursiva konstruktioner och den materiella världen, däremot är det enkom genom diskurser som vi kan förstå och skapa mening av den materiella världen (Laclau & Mouffe 2001).

Diskurser byggs upp av *element* som innefattar alla sociala handlingar och kan således inte avgränsas till det rent språkliga. En diskurs formuleras genom artikulering, ett begrepp som avser alla meningsskapande handlingar. Artikulationer skapar relationer mellan abstrakta ting (*element*) på ett sätt som förändrar tingens identitet. När de artikulerade elementen nålats fast i inbördes differentiella positioner kallas de *moment* och utgör diskursens beståndsdelar (Laclau & Mouffe, 2001). Idéen om att abstrakta ting uppnår mening genom att struktureras differentiellt påminner i mångt och mycket om lingvistikens och poststrukturalismens tankar om att *tecken* uppnår mening genom dess relation till andra tecken (Winther Jørgensen & Phillips, 2002). Diskursteorins användning av begreppet *element* betonar alltså att diskurser byggs upp av både språk, ting och praktik, vilket leder till att diskurser omfattar alla fenomen i det sociala fältet.

Identiteten hos en individ eller grupp skapas genom att subjekten artikuleras inom en diskursiv struktur. Som tidigare nämnt avfärdar diskursteorin essentialismens deterministiska synsätt på subjektet. Inom diskursteorin anser man för den sakens skull inte att subjektet är fullkomligt autonomt, det vill säga fria att definiera sig själv. Istället utgör individen - precis som diskursen - en temporärt given mening som alltid kan förändras av nya artikulationer. För att belysa identitetens föränderliga karaktär lånar diskursteorin det freudianska begreppet *överdetermination*, vilket betonar att det ständigt finns ett överskott av mening som aldrig artikuleras i den rådande diskursen. Överskottet av mening leder till att diskursen aldrig kan fixeras en gång för alla eftersom det icke-uttalade meningsöverskottet kan tas i anspråk genom en ny artikulation som förändrar identiteten igen (Laclau & Mouffe, 2001).

Hegemoni och social antagonism

För att beskriva de mekanismer som ligger bakom formeringen av politiska rörelser används begreppen *ekvivalenslogik* och *differenslogik*. Ekvivalenslogiken syftar till de artikulationer som placerar in subjektpositioner i ekvivalenta kedjor under en gemensam nämnare på bekostnad av inbördes skillnader. Denna uppdelning har polariserande effekter på det politiska rummet (Ibid). Ett exempel på denna ekvivalenslogik är indelningen av Sveriges befolkning i subjektpositionerna ”svenskar” och ”invandrare”. Motsatsen är differenslogiken som tenderar att utvidga

antalet möjliga subjektpositioner och framhäva identiteternas inbördes skillnader. Den ekvivalenta kedjan av invandrare kan då exempelvis delas in i flyktingar, anhöriginvandrare eller ensamkommande flyktingbarn. På samma sätt kan differenslogiken utvidga subjektpositioner för svenskar till exempelvis skåningar, göteborgare eller gotlänningar.

Diskursteorins användning av begreppet utgår från begreppets upphovsman Antoni Gramsci i så motto att hegemoni syftar på ett slags organiserat samtycke som begränsar våra tankemönster. Det som uppfattas som sunt förnuft är egentligen bara resultatet av en hegemonisk praktik som förpassat alternativa tolkningar till diskursivitetens fält. Hegemonin döljer således ”det politiska” genom att få det att framstå som objektivt. Därmed är det inte sagt att den hegemoniska makten är en ohotad dominerande kraft. På grund av elementens flytande och obestämbara karaktär är den hegemoniska praktiken under ständigt hot från element i det diskursiva fältet. Laclau liknar därför en hegemonisk praktik vid ”att skriva i vatten” - ”it is something impossible, unstable, and vulnerable, but to a certain extent still something that can be accomplished” (Laclau, 1985, citerad i Åkerstrøm Andersen, 2003:55-56).

Synen på diskurser som genomgripande för alla sociala fenomen samt tesen om det sociala som ständigt föränderligt kommer präglar förståelsen av de institutioner, grupper och individer som är föremål för studiens analys. Ansatsen kan därmed sägas vara socialkonstruktivistisk men det innebär inte att maktperspektivet och ”det politiska” lättvindigt ses som sociala konstruktioner. I jämförelse med traditionell socialkonstruktivism har diskursteorin ett betydligt större fokus på makten och det politiska. Ernesto Laclau menar i själva verket att ”det politiska” är grunden till ”det sociala”, vilket innebär att förståelsen för den sociala världen är djupt inbäddad i maktrelationer (Dahlgren, 2013). Inom den kritiska medieforskningen anses diskursteorin ha vissa begränsningar eftersom antagandet om det socialas ständiga föränderlighet gör det svårt att formulera kritik och bidra till normativa riktlinjer till medierna (Dahlgren, 2013). Lincoln Dahlberg (2013) menar dock att diskursteorin kan berika den kritiska medieforskningen genom att den ”uppmanar oss att granska villkoren för möjliggörandet av identiteter, betydelser, praxis och institutioner, samt vilka maktrelationer som upprätthåller dem och den nuvarande samhällsordningen. Diskursteorin öppnar därmed ett utrymme för att tänka och göra något annat.”

(Dahlberg 2013:231, min översättning). I linje med detta synsätt har diskursen om massmedial mörkläggning studerats som ett ifrågasättande av den rådande hegemoniska praktikens *objektivitet*. Med diskursteorins verktyg har det i sin tur varit möjligt att synliggöra de politiska antaganden som ryms i mörkläggningsdiskursens *objektivitet*. Mörkläggningsdiskursen växer fram i en turbulent tid för journalistiken, medierna och medieanvändarna – i ljuset av dessa förändringar har diskursteorin även varit lämplig för att belysa dessa identiteters förändring och upprätthållande.

Habermas – talhandlingsteori

Diskursteorins betoning på samhällets radikala kontingens innebär svårigheter när det kommer till att skapa en normativ grund för mediekritik (Dahlberg, 2013). Eftersom att jag har som mål att avslutningsvis bidra med normativ mediekritik kommer analysdelens sista avsnitt influerats av Jürgen Habermas teori om den ideala talsituationen. Habermas teoretiska utgångspunkter är på många sätt radikalt annorlunda jämfört med diskursteorin. Inte minst vad gäller begreppet diskurs som enligt Habermas åsyftar rationell och universell kommunikation ur vilken det går att utvinna sanningsenlighet och normativa riktlinjer (Ibid:13). Habermas tar avstånd från diskursteorins relativism och tillerkänner istället det universella för att kunna utveckla diskursbegreppet i en normativ riktning:

A theory of moral development that attempts to outline a general path of development would be doomed to failure from the start if moral judgments could not claim universal validity (Habermas: 1990:121).

Den filosofiska grund som ligger bakom Habermas ideala talsituation kallas formalpragmatik, där ”pragmatik” syftar på den praktiska användningen av språket (Carleheden, 1996). Ett centralt antagande för denna teori är begreppet *Verständigung*, som kan översättas till samförståndsprocess. *Verständigung* syftar på den intersubjektiva relationen mellan två subjekt, vilket betonar att kommunikationen handlar om en gemensam tolkningsprocess (Ibid:28-30). Det är med utgångspunkt i denna tanke som Habermas formulerat sin talhandlingsteori. En talhandling går dels ut på att säga något om sakförhållandena i den materiella världen, och dels ut på att frambringa en handling. Därmed har talet en ”dubbelstruktur”, det vill säga både en proportionell och performativ och karaktär. Carlehedens (1996) exempel belyser detta på ett bra sätt:

Satsen 'Jag ger Y lite pengar' kan användas på flera olika sätt. Den kan betyda 'Jag lovar dig att jag skall ge Y lite pengar' eller 'Jag kan förutsäga att X (talaren) kommer att ge Y lite pengar' Carleheden (1996:30).

För att förstå hur mening skapas av en talhandling delar Habermas in språket i tre världsrelationer. Den första är individens subjektiva värld, den andra är den yttre objektiva världen och den tredje är den sociala världen bestående av gemensamma normer (Ibid 31). Språket kräver alltså en samförståndsprocess där den tilltalade måste förstå vilken världsrelation talaren refererar till. Dessa tre världsrelationer är i sin tur kopplade till tre giltighetsanspråk:

När vi relaterar oss till en objektiv värld gör vi anspråk på sanning, när vi relaterar oss till en social värld för vi anspråk på normativ riktighet, och när vi relaterar oss till en subjektiv värld gör vi anspråk på uppriktighet. Det avgörande är nu att giltighetsanspråk är internt relaterade till samförstånd, och därigenom också till möjligheten av språklig mening överhuvudtaget (Carleheden 1996:32).

För att placera Habermas giltighetsanspråk i en journalistisk diskurs har jag tagit hjälp av Ekström och Nohrstedt (1996) som har översatt dessa begrepp till en journalistisk etik och yrkespraktik. Sanningsanspråket relateras i denna kontext till journalistikens epistemologiska diskurs vilket inrymmer aspekter som saklighet, korrekthet och allsidighet. Dessa kriterier skiljer sig mellan exempelvis mellan granskande journalistik och konventionell nyhetsrapportering. Den moraliska och normativa riktigheten relateras inom ramarna för en normativ diskurs för journalistiken. Den normativa diskursen handlar om att följa yrkesetiska regler men behandlar även vilka normer och värderingar journalistiken bidrar till att sprida. Sannfärdigheten översätts till en expressiv diskurs som rör hur journalistiken presenterar sig för publiken. Det kan handla om aspekter så som den journalistiska stilen och uttryckssättet. Den expressiva diskursen behandlar journalistikens äkthet och ärlighet snarare än sanningsenlighet (Ibid:170). Med utgångspunkt i dessa giltighetsanspråk är det möjligt att diskutera journalistikens krav på sanning och normativ riktighet utan att relativisera begreppet till en tillfällig fixering av element i en diskursiv struktur. Dessutom blir det möjligt att reflektera kring vilka normer och värderingar som de studerade fallen medvetet eller omedvetet bidragit till att sprida.

Journalistikens sanningsideal, etik och verklighetsskildringar

Mörkläggningsdiskursen ifrågasätter om svenska medier berättar *Sanningen* om invandringen och dess konsekvenser. Inom journalistikforskningen ifrågasätts snarare om journalister kan finna sanningen med stort S. De konstruktivistiska och

lingvistiska forskningstraditionerna har istället framfört kritiska frågor om journalistikens effekter på reproduktion av kunskap knuten till samhällliga maktstrukturer och dess intressen. Dessa frågor har föranlett en viss legitimitetskris inom journalistiken som i strikt epistemologisk mening får svårt att iklä sig rollen som samhällets sanningsvittne (Ekström & Nohrstedt 1996:212). Föreställningen om mediernas sanningsprivilegium har sin uppkomst i det positivistiska synsättet till *fakta* som rådde inom journalistiken på 1800-talet. Under denna tid sågs all fakta som objektiva och sanna återspeglings av verkligheten, vilket ledde till att journalistens roll sträckte sig till att samla in och presentera tidigare okända fakta. Världskrigens propaganda och lingvistiska ansatser inom vetenskapsfilosofin kom att belysa om att fakta många gånger har en subjektiv karaktär. Inom journalistiken ersattes det naiva faktaidealet med objektivitetsnormen, vilket ledde till en nertoning av sanningsprivilegiet (Ibid:259).

Objektivitetsnormen återspeglar en ”epistemologisk kluvenhet” inom journalistiken. Å ena sidan erkänner den att journalistiken inte kan presentera absoluta och värdefria sanningar, å andra sidan hävdar den att en uppsättning professionella föreskrifter kan trola bort subjektiva nyheter, bland annat genom att låta journalistiken influeras av vetenskapliga metoder där fakta åtskiljs från tolkningar och där båda sidor i en konflikt får komma till tals. Men även objektivitetsidealet har kritiserats från vetenskapsteoretiskt håll. Ur ett postmodernt synsätt anses det naivt att ens försöka överföra vetenskapliga sanningsideal till journalistiken eftersom både medierna och vetenskapen kan reduceras till ”instanser för verklighetsframställning” (Ibid:262-263).

Ekström och Nohrstedt (1996) anser att den postmodernistiska mediekritiken i viss utsträckning har varit nyttig eftersom den belyser hur samhällliga maktdiskurser avspeglas inom journalistiken. De menar dock att det relativistiska synsättet inte bör vara rättesnöre för den praktiska journalistiken och förespråkar därför ett förhållningssätt präglad av kritisk realism. Den epistemologiska ståndpunkten inom den kritiska realismen utgår från att sanningar och kunskaper om verkligheten alltid är avhängig vissa sociala och språkliga utgångspunkter. Däremot anser man att alla kunskaper och sanningsanspråk inte är lika giltiga, deras giltighet måste värderas utifrån journalistens intersubjektiva bedömningar av verkligheten (Ibid:222). Valet

mellan naiv empirism och postmodern relativism är därmed inte nödvändigt: ”Det är skillnad på att, å ena sidan, uppträda som om man själv är ett sanningsorakel och att, å andra sidan, anse det meningsfullt att sträva efter en så sanningslik bild av verkligheten som möjligt.” (Ibid:223). Denna ståndpunkt leder till att journalistiken bör beakta att varje nyhetshändelse förmedlas genom språkliga konstruktioner av verkligheten och att den specifika konstruktionens sanningshalt baseras på meningsskapande snarare än vissa faktabaserade påståenden om världen (Ibid:224).

Den kritiska realismen mynnar ut i tre förhållningsregler som i jämförelse med mörkläggningsdiskursen ger en mer nyanserad syn på hur dagens journalister förhåller sig till begrepp som sanning och objektivitet. För det första bör journalisten sätta moraliska frågor i centrum, detta innebär en strävan mot sanning och objektivitet samt en ärlighet om till vilken utsträckning dessa kan uppnås. För det andra bör journalister anta en epistemologisk ödmjuk hållning, där man är medveten om sina begränsningar och öppen för att ompröva sina påståenden. För det tredje bör journalister ta ett etiskt och moralistiskt ansvar för sina verklighetsbeskrivningar med hänsyn till vilka specifika kontexter och roller som journalisten verkar inom (Ibid:222-232). Dessa journalistiska förhållningsregler utgör grunden för fallstudiens analys av giltighetsanspråken i radioprogrammet *Konflikt* och teveprogrammet *Uppdrag Granskning*.

Metodologiskt angreppssätt

Laclau och Mouffe's diskursteori erbjuder inga metodologiska verktyg, ändå har flera (Dahlberg & Phealan 2013, Winther Jørgensen & Phillips, 2002) påpekat potentialen att tillämpa teorierna inom kritiska studier av medier och kultur. Carpentier och Spinoy (2008) ger exempel på hur diskursteorin på ett fruktbart sätt kan operationaliseras och kombineras med traditionella metoder inom medie- och kommunikationsvetenskap. Den vetenskapliga metoden för denna studie är främst präglad av kvalitativ textanalys. Textanalyser inom medie- och kommunikationsvetenskap fokuserar framförallt på en textuell mikronivå, vilket innebär närläsningar av textens mindre beståndsdelar så som retoriska stilfigurer, tilltal och koherens (Ledin, Moberg 2010). Även om dessa mikrotextuella aspekter har tagits i beaktning är analysens fokus placerat på en textuell och kontextuell

makronivå, vilket ligger i linje med diskursteorins utomspråkliga definition av diskursbegreppet (Carpentier, Spinoy 2008).

Material

Det har inte varit självklart hur det empiriska materialet ska avgränsas för att på bästa sätt belysa diskursen om mörkläggnings. Förutom att diskursen med jämna mellanrum dyker upp i etablerade medier är den ständigt närvarande på ”invandringskritiska” nyhets sajter som *Fria Tider*, *Dispatch International* och *avpixlat*, för att nämna några. Den redaktionella strukturen på dessa alternativa sajter efterliknar de etablerade nyhetssidorna med indelningar av materialet i kategorier så som inrikes, utrikes, opinion, ekonomi och kultur. Diskursen om massmedial mörkläggnings framträder även i sociala medier, inte minst på diskussionsforumet *Flashback* vars signum hos traditionella medier kommit att bli förknippat med ”invandringskritik”. Fördelen med att insamla empirin från *Flashback* är att användarna flitigt citerar artiklar och krönikor från de etablerade medierna. I jämförelse med många av redaktionella sajterna lever *Flashback* i tydligare symbios med det övriga mediesamhället vilket kan bidra till ökad förståelse för hur mörkläggningsdiskursen byggs upp.

”Början på ett mediakrig om mångkulturen ”

Den *Flashback*-tråd som tydligast anknyter till mörkläggningsdiskursen har titeln ”*Början på ett mediakrig om mångkulturen*”. Sedan starten 2011 har tråden cirka 5 miljoner unika besökare och mer än 29 000 inlägg. I trådens första inlägg förutspår användaren att "liberalerna" kommer att bli allt mer öppet kritiska mot den förda invandringspolitiken. Samtidigt förutspås att ”vänstermedierna” och andra "multikulturalister" kommer fortsätta att försvara den förda politiken. Konflikten mellan dessa två mediala läger går i tråden under namnet "mediakriget". Därför handlar många av posterna om hur spelplanen i detta ”krig” förändras. Tråden fungerar även som ett diskussionsunderlag för allmän kritik mot mediernas rapportering om invandring och mångkultur. Vanligtvis börjar diskussionerna med att en användare skickar länkar till artiklar från de etablerade medierna vilket mynnar ut i diskussioner om de etablerade mediernas mörkläggnings eller de mediala aktörernas syn på migrationspolitiken.

Tillvägagångssätt

På grund av trådens omfattande material har det varit nödvändigt att göra vissa avgränsningar i materialet. Efter att ha närläst ett hundratal slumpmässigt valda inlägg har jag identifierat de vanligast återkommande resonemangen och argumenten, vilket gjort det möjligt att plocka ut fyra olika teman. Ur denna tematik har jag sedan plockat fram ett antal relevanta nyckelord. Dessa nyckelord anknyter till tematiken och består exempelvis av begreppen *mediakrig*, *relativism*, *sanningen*, *journalister* och *rasism*. För att få fram det empiriska materialet har jag gjort sökningar i tråden på dessa ord. Varje sökord har i sin tur genererat ungefär 20-500 träffar. Efter att ha läst majoriteten av inläggen träfflistan har jag uppnått bättre förståelse för användarnas resonemang kring dessa centrala teman. Denna förståelse har utgjort grunden för det analytiska arbetet. Nedan presenteras mina teman med tillhörande sökord.

De förljugna mainstreammedierna

Trådens deltagare lyfter ofta fram mainstreammedierna som korrupta och allsmäktiga. I vissa fall anses mörkläggningen bero på att medieägarna drivs av en ideologisk agenda, exempelvis lyfts *Aftonbladet* och public-service-bolagen fram som socialister och kommunister. Det är i huvudsak dessa medier som användarna i tråden anser utgör fienden i "mediakriget om mångkulturen".

Sökord: **mörkläggnig, mainstreammedier, msm, medier, hegemoni, mediakrig.**

Mörkläggarna

Journalister anses både geografiskt och värderingsmässigt vara fränkopplade från verkligheten. De beskrivs som en homogen grupp som lever skyddade liv i landets storstäder. Förutom att vara politiskt korrekta är deras värderingar formade av ett nihilistiskt förhållande till sanningen vilket leder till att de förtränger och mörkar verkligheten.

Sökord: **journalistik, journalister, objektivitet, relativism, kulturmarxister.**

Den rationella sanningen

Uppfattningen om de mörkläggande medieföretagen och politiskt korrekta journalisterna leder inte sällan till att journalistiken som sådan ifrågasätts. Objektivitet, fakta, verklighet och sanning efterfrågas ständigt. I ljuset av journalisternas påstådda värderrelativism uttrycks en önskan om ett mer rationellt synsätt i invandringsfrågor. I den här kontexten återkommer inte sällan nationalekonomen Tino Sanandaji, som hyllas för att påvisa hur politiker, journalister och tyckare mörklägger sanningen om invandringens kostnader. Frånsett "den rationella sanningen" görs även sanningsanspråk genom användarnas egna anekdoter.

Sökord: **verkligheten, sanningen, postmodernism, rationalitet, fakta, Tino Sanandaji, multikulturalism.**

Sanningssägarna

Användarna utmanar gärna den stereotypa bilden av att ”invandringskritiker” är lågutbildade män på landsbygden. En del användare påpekar sin akademiska bakgrund och höga samhällsstatus medan andra använder sig av epitet som rationell och fritänkare. När pronomen som *oss* och *vi* används avses det kollektiv som genomskådat mediernas mörkläggning. Användarna anser att anklagelser om rasism och xenofobi är tomma skällsord som sedan länge förlorat sin mening.

Sökord: **rasism, rasister, vi, invandringskritiker.**

Material utanför Flashbacktråden

Allt material har insamlats med utgångspunkt i Flashbacktråden. Men för att förstå användarnas argumentation har jag även följt de internetlänkar som användarna postar i tråden. Länkarna är av varierande karaktär, det har ofta rört sig om nyhetsartiklar, ledare, krönikor och blogginlägg. Men även utredningsrapporter, twitterinlägg, filmklipp och radioprogram. För att förstå den kontext som de studerade Flashback-inläggen publicerats i har det även varit nödvändigt att inkludera material som användarna i fråga länkat till. Hur det empiriska material som ligger ”utanför” Flashback-tråden relaterar till diskussioner mellan användarna presenteras löpande i analysen.

Fallstudie: Uppdrag Granskning och Konflikt

Materialet för den avslutande fallstudien har valts ut på grundval av att materialet i fråga varit föremål för diskussion i Flashbacktråden. Materialet består av Uppdrag Granskningens teveprogram *Den goda viljan* (SVT) från 2013, samt Konflikts radioprogram *Bakom rubrikerna i Rinkeby* (SR) från 2010. Modellen för att analysera dessa reportage är influerad av Ekström och Nohrstedts (1996:167–198) fallstudier av giltighetsanspråken i journalistiska texter, min metod är även präglad av Moberg och Ledins (2010) kvalitativa textanalys där jag i sammanhanget har tillämpat begreppet *text* i en vidare bemärkelse inom vilken även ljud och symboler utgör teckensystem som representerar verkligheten. Med utgångspunkt i Ekströms och Nohrstedts modell har jag strukturerat reportagens *texter* efter deras respektive sanningsanspråk, normativa anspråk samt expressiva anspråk. En längre summering av materialet presenteras strax före analysen, programmen i sin helhet finns tillgängliga på följande länkar:

Den goda viljan: <https://www.youtube.com/watch?v=o0Rx7iMVPAg>

Bakom rubrikerna i Rinkeby: <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/72358?programid=1300>

Analys

Mörklägningsdiskursen - en diskursiv totalitet

I det här avsnittet förklaras hur mörklägningsdiskursen byggs upp som en diskursiv totalitet. Samt hur denna totalitet formar en antagonistisk relation till de etablerade medierna.

Redan i det första inlägget i Flashbacktråden *början på ett mediekrig om mångkulturen* är det uppenbart att mörklägningsdiskursen förutsätter en rad premisser som går långt utanför konventionell mediekritik av rapporteringen i migrationsfrågor. Det första inlägget inleds med en redogörelse om mediernas systematiska uteslutande av Sverigedemokraterna från mediala debatter under 2010 års valrörelse. Därefter lägger användaren fram olika indicier på att en förändring håller på att äga rum i det svenska medieklimatet. Enligt användaren har liberalerna börjat ”mobilisera mot multikulturalismen” vilket i sin tur kommer resultera i ett ”mediakrig” där åsiktsmonopolet inom svensk media luckras upp. Inlägget avslutas med en redogörelse av det stundande mediekrigets spelplan;

Detta är inträdesporten till ett inbördeskrig i medierna. Ägarförhållandet och antalet ligger på vänsterliberalernas och de liberala multikulturalisternas sida - men frågan är om liberalerna kommer böja sig ändå? Vi får se. (Dogdylan, 2011).²

Om ett stundande "mediakrig" ens ska vara möjligt måste läsaren gå med på ett antal utgångspunkter. Grundpremissen för uttalandet är att det finns en massmedial hegemoni som bedriver en politisk och ideologisk propaganda för mångkultur och invandring. Denna propaganda måste i sin tur bedrivas eftersom invandringspolitiken inte är hållbar och således behöver mörkläggas för att legitimera sin fortsatta existens. Redan i detta skede är det uppenbart att mörklägningsdiskursen har en politisk klangbotten och tar anspråk på element som innefattar betydligt mer än mediernas rapportering i migrationsfrågan.

De bakomliggande antaganden som ligger till grund för diskursen kan förstås genom Laclau och Mouffes (2001) begrepp artikulation. En diskursiv totalitet - så som mörklägningsdiskursen - uppstår när dess beståndsdelar (element) genom artikuleringar övergår till bestämda identiteter (moment) som i sin helhet bildar inbördes relationer av en till synes nödvändig karaktär (Ibid:105). Som totalitet är

---

² <https://www.flashback.org/t1423112>

mörklägningsdiskursen full av den här typen av relationella förhållanden mellan olika moment. Exempelvis anses invandringpolitiken hota välfärdsstaten, något som politikerna inte tar ansvar för, vilket sätts i relation till att medierna inte skriver om detta, och så vidare. För att diskursen om medial mörklägning överhuvudtaget ska vara begriplig måste alltså en uppsättning moment fixeras i en till synes nödvändig totalitet. Enligt Laclau och Mouffe (2001) kräver den här processen att det finns en utomstående yta som diskursen kan reflektera sig mot, det krävs med andra ord en antagonistisk gränsdragning av det sociala. I skapandet av mörklägningsdiskursen görs denna gränsdragning gentemot de etablerade svenska medierna som fungerar som diskursens konstituerande reflexionsyta. Det här illustreras redan i den första meningen i Flashbacktråden som inleds enligt följande;

På valdagen 2010 gick den samlade svenska median (Bonnier, Kinnevik, Stampen, Schibsted) gemen [sic] ut och förklarade för sina läsare att en röst på Sverigedemokraterna var en röst på rasisterna, på extremisterna och på nazisterna med en hemlig agenda (Dogdylan, 2011)³

För att rita upp en antagonistisk gränslinje identifierar användaren en gemensam nämnare "i den samlade svenska median" - nämligen att de står för ett enat motstånd mot Sverigedemokraterna och dess väljare. Diskussionstråden är fylld med liknande artikulationer som förenar de svenska medierna under samlingsbegrepp så som gammelmedia, MSM [Mainstreammedia] PK-media, med mera. Med utgångspunkt i dessa antagonistiska gränsdragningar görs artikulationer som bestämmer karaktären för det svenska mediasamhället i relation till den egna identiteten. Resultatet är tydligt, på ena sidan står de mörkläggande medierna och på den andra sidan står de *sanningssägande* alternativa medierna och dess sympatisörer. I detta ställningskrig mellan två motpoler dominerar *mörklägningen* det sociala fältet samtidigt som *Sanningen* smyger under ytan i väntan på att komma fram.

Enligt Laclau och Mouffe (2001) kan antagonistiska relationer inte ses som motsättningar mellan två fristående motpoler eftersom det skulle innebära att de stridande parterna redan är slutgiltigt tillblivna identiteter - vilket på grund av samhällets sociala kontingens aldrig kan vara fallet. Istället uppstår antagonismen just på grund av att de polemiserade objekten aldrig kan uppnå sin fulla närvaro, sin slutgiltiga tillblivelse: "närvaron av den "andra" hindrar mig från att helt vara mig

---

³ <https://www.flashback.org/t1423112>

själv ... I den mån det finns antagonism kan jag aldrig utgöra en fullständig närvaro av mig själv. Men inte heller den kraft som antagoniserar mig utgör en sådan närvaro..." (Laclau & Mouffe:184-85). Antagonistiska relationer formuleras genom diskursiva handlingar där differentiella identiteter sammanlänkas under en gemensam etikett - den så kallade ekvivalenslogiken. Objekten i ekvivalenskedjan inordnas på grundval av deras likheter på bekostnad av deras differentiella karaktär. I denna process försvinner således delar av objektens "positivitet" och deras mening konstrueras negativt, alltså efter vad de *inte är*. Ekvivalenslogiken gör det möjligt att dela upp samhällen i två antagonistiska läger, där det antagoniserade lägret definieras av vad det *inte är*, det vill säga *sanningssägare* kontra *anti-sanningssägare*.

Effekten av ekvivalenslogiken är att objektens positivitet (vad objektet *är*) tas bort och negativiteten (vad objektet *inte är*) tar över. Det sociala domineras nu av negativitet, en antagonistisk relation, där identiteternas objektivitet (tingen som sådana) undermineras. När objektiviteten och negativiteten samexisterar undermineras objektets verkliga innehåll och *det sociala* blir genomsyrat av antagonistiska relationer (Ibid:189). Ekvivalenslogikens mekanismer gör det således möjligt att skapa en antagonistisk relation där hela det svenska mediasamhället samlas under en gemensam negativ nämnare. I denna antagonistiska relation som konstrueras i Flashbacktråden står *sanningssägarna* på ena sidan och *mörkläggarna* på den andra. *Mörkläggarnas* identitet har blivit impregnerad av negativitet som ovillkorligen undergräver deras objektivitet - *mörkläggarna* talar ovillkorligen inte sanning.

En självuppfyllande profetia

År 2013 släppte den före detta SR-journalisten Gunnar Sandelin och etnologen Karl-Olof Arnstberg boken *Invandring och Mörkläggning*. Som titeln antyder spinner boken vidare på temat om att de svenska medierna mörklägger sanningen om migrationspolitiken. Författarna tar avstamp i 70-talets vänstervåg i syfte att förklara varför de svenska massmedierna kommit att mörklägga Sanningen om invandringen för det svenska folket. De senare delarna utgör en kritik mot den första invandringspolitiken som varvas med statistik om brott, kostnader och antal beviljade uppehållstillstånd (Arnstberg & Sandelin 2014). I Flashbacktråden blandades en försiktig förhoppning om att boken skulle "leda till debatt" med ett tvivel på att

medierna skulle recensera boken på grund av dess innehåll. Enligt en användare i tråden fick författarna inte föreläsa om boken på Göteborgs Universitet, vilket sågs som ett uttryck för att demokratin håller på att undergrävas och ett bevis för att ”rödingarna inom media, politik och lärosäten gör allt för att hålla sanningen borta från folket.”⁴ Denna typ av artikulationer exemplifierar hur ekvivalenslogiken kan användas för att utvidga den antagonistiska relationen mellan *mörkläggarna* och *sanningssägarna* till att även gälla politiken och allmänna lärosäten. Den här typen av utvidgningar sker frekvent i Flashbacktråden, då mörklägningsdiskusen stundtals appliceras på hela ”etablissemangen”.

Den 4 maj 2013 uppmärksammade en användare i tråden en recension av boken i Aftonbladet Kultur. Under rubriken *Samma gamla rasism fast i ny rapport* kritiserar journalisten Samuel Enqvist boken för att blanda rasism och klassisk högerpopulism med diskriminering av utsatta grupper så som romer. Recensenten uttrycker också en hopplöshet inför det rådande debattklimatet. Den som ”tar debatten” i invandringsfrågor riskerar att gå med på en främlingsfientlig problemformulering, medan den som ignorerar eller inte håller med riskerar att anklagas för att vara del av elitkonspirationen (Edquist, 2013). Användaren som länkade till bokrecensionen kommenterade innehållet enligt följande:

MSM [Mainstreammedia] har nu unisont enats om strategin "locket på" i kombination med brännmärkning av kättare medelst etiketteringar (rasister, fascister, högerextremister osv.) Ett nytt namn på AB Kultur har lärt sig det smutsiga hantverket och får pröva sina färdigheter i en "recension" av Sandelin & Arnstbergs "Invandring och mörklägning" (BengeRunflak, 2013).⁵

Kommentaren bekräftar recensentens farhågor om att kritik av bokens åsikter leder till anklagelser om att vara en del av elitkonspirationen. Användaren anser att medierna inte gett boken den uppmärksamhet som den förtjänar vilket i sin tur används som bevis för den pågående mörklägningen. Artikulationer så som att medierna ”unisont enats” om att inte recensera boken är ett exempel på hur ekvivalenslogiken möjliggör skapandet av en diskurs i vilken samtliga medier för en strategisk agenda kring bokens bemötande. Kommentaren visar även hur en ekvivalent kedja artikuleras från meningsmotståndarna. Genom att sarkastiskt hävda att oliktankare stämplas som rasister, fascister och högerextremister visar användaren hur långt bort antagonisterna

---

⁴ <https://www.flashback.org/t2100124p24>

⁵ <https://www.flashback.org/p43207529>

befinner sig från varandra. Att raljera över anklagelser om rasism är ett återkommande tema inom mörkläggningsdiskursen. Begreppet rasism har i Flashbacktråden uppnått en status av *flytande signifikant* där tecknets ursprungliga mening kan raderas eller förskjutas. Rasism artikuleras därför ofta om till mer värdeneutrala ord så som ”invandringskritik”. Förskjutningen av begreppet rasism illustrerar vad som händer när antagonistiska relationer impregnerar det sociala. Den negativitet som kommit att bli konstituerande undergräver den faktiska objektiviteten (jfr Laclau & Mouffe, 2001).

I Flashbacktråden har således negativiteten i tecknet *rasist* tagit över dess reella mening. På den anti-rasistiska sidan, som här representeras av recensenten från Aftonbladet, används begreppet för att genom ekvivalenslogiken lokalisera och inordna en differentierad skara av meningsmotståndare – det vill säga ”Arnstberg, Sandelin och alla de andra” (Edquist, 2013). I denna process förlorar dessa identiteter sin differentiella karaktär och definieras av en gemensam negativitet. I det här läget, när den sociala antagonismen står i zenit, tappar det sociala sin genomskinlighet i vilken identiteternas objektivitet undergrävs. Huruvida medierna ska bemöta anklagelserna om mörkläggnings och ”ta debatten” ser recensenten ett egenvärde i att upprätthålla en maximal polarisering mellan de två lägren;

Vi ska inte alls spela på den planhalvan, utan ta avstånd från de föreställningar som gör sådana diskussionsteman möjliga. Nämligen: att ställa ”svenskar” mot ”invandrare”, är att sätta prislappar på medmänsklighet (Edquist, 2013).

Ekvivalenslogiken leder till en ökad social polarisering eftersom den reducerar det politiska rummet till en kamp mellan två läger. Det motsatta sker inom differenslogiken som utvidgar det politiska rummets komplexitet. De diskursiva handlingarna plockar då isär ekvivalenskedjan och återskapar positiviteten i de differentiella objekten (Ibid:191). Recensionen från Aftonbladet Kultur placerade boken i en ekvivalenskedja i syfte att behålla antagonismen medan andra medier så som Expressen (Dahlberg, 2014) och Svenska Dagbladet (Arpi, 2013) valde en annan linje. I december 2013 uppmärksammade en användare i tråden en krönika från Anna Dahlberg, chef för Expressens ledarredaktion. Under kommentaren "Anna Dahlberg skriver bra igen" inklistrades ett utklipp från Dahlbergs krönika:

Väldigt få har bemödat sig om att bemöta författarna [Sandelin och Arnstberg] i sak. Nästan all energi har i stället ägnats åt det förkastliga i att trycka deras argument i en svensk tidning. Att publicera negativa påståenden om svensk invandringspolitik är

nämligen liktydigt med rasism och nazism, inskräper kritikerna[...] Men jag delar oron över den alltmer inkvisitoriska debatten, där ett förfluet ord räcker för att misstänkliggöra en hel text, där markörer är viktigare än argument och avsändaren är viktigare än innehållet (Dahlberg, 2013).

Även om Dahlberg anser att boken bör kritiserats för sin "ensidiga och försåtliga faktasammanställning" hävdar hon att boken inte kan stämplas som rasistisk eftersom den typen av etiketter skapar ett fördummande debattklimat. Dahlbergs krönika bryter därmed ut boken från den "rasiststämlade" ekvivalenskedjan genom att beskriva den som ett verk bestående av "negativa påståenden om svensk invandringspolitik".

Dahlbergs krönika närmar sig således mörklägningsdiskursen genom att påstå att all form av "invandringskritik" brännmärks som rasism av de etablerade medierna. Men på grund av ekvivalenslogiken blir det svårt för *sanningssägarna* att bryta ut Dahlbergs krönika ur den *mörkläggande* ekvivalenskedjan eftersom det skulle innebära ett erkännande massmediernas differentiella karaktär. Ett sådant erkännande skulle innebära att även de *mörkläggande* massmediernas texter kan en objektiv och differentiell identitet vilket i sin tur skulle underminera den antagonistiska relationen mellan *mörkläggarna* och *sanningssägarna*. En eventuell brytning av massmediernas ekvivalenskedja debatteras i Flashbacktråden under namnet "mediakriget", detta kommer att behandlas i senare avsnitt.

Bokrecensionen i Aftonbladet och ledarkrönikan i Expressen utgör exempel på de mekanismer som styr de antagonistiska relationerna inom mörklägningsdiskursen. Aftonbladet Kulturs artikulering upprätthåller diskursens antagonism genom ekvivalenslogiken. Expressens ledarkrönika syftar till att minska polariseringen med hjälp av differenslogiken, men icke desto mindre kvarstår den antagonistiska relationen eftersom denna konflikt konstituerar mörklägningsdiskursen. Så länge den antagonistiska relationen råder kan *sanningen* kan aldrig artikuleras av de etablerade medierna eftersom de utgör "den andra" - det vill säga en blockad som hindrar *sanningssägarna* från att konstituera sig själva, sin fulla närvaro. Inom mörklägningsdiskursen är mediernas identitet negativt konstituerad - de talar ovillkorligen inte sanning. På samma sätt konstitueras *sanningssägarna* sin identitet negativt, deras sanning kommer ovillkorligen inte fram. Det är dessa mekanismer som gör mörklägningsdiskursen till en sällsynt framgångsrik retorisk formel. Denna

formel blir en självuppfyllande profetia som kan slå in oavsett hur mycket de etablerade medierna debatterar, normaliserar eller bemöter kritik. Nästa avsnitt går närmare in på den politiska och ideologiska kamp som präglar diskursens antagonistiska relationer.

Multikulturalistiska mörkläggare och rationella sanningssägare

Föregående avsnitt illustrerade hur mörklägningsdiskursen reducerar det samhälleliga rummet till en antagonism mellan sanningssägare och mörkläggare. Det följande avsnittet handlar om den ideologiska konflikt som ligger till grund för denna antagonistiska uppdelning.

I teoriavsnittet beskrevs att begreppet *överdetermination*, som syftar till att beskriva att identiteter är obestämda till följd av det ”överflöd av mening” som gör anspråk på identiteten i fråga. Den specifika mening som en identitet innehar i en diskurs kallas *subjektsposition*. Subjektspositionen anger hur identiteten förhåller sig till andra element i den diskursiva strukturen. Den anger också vad subjektet förväntas göra, säga och tycka i en given situation (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:41-43). Genom att peka ut antagonisternas subjektspositioner är det möjligt att se hur mörklägningsdiskursen framställer bilden av *mörkläggarna*. Deras subjektspositioner återspeglar även var *sanningssägarna* placerar in sig själva inom mörklägningsdiskursen. För precis som i fallet med antagonistiska relationer så organiseras subjektet alltid relationellt, det vill säga i förhållande till ”den andre”. På så vis återspeglar de antagonistiska relationerna binära oppositioner som är innebörders beroende av varandra (Ibid). Inom mörklägningsdiskursen yttrar sig detta genom skapandet av ett vi-och-dem, där ”vi” betecknar *sanningssägarna* och ”dem” innefattar alla de individer och grupper som hindrar *sanningssägarna* från slutgiltig tillblivelse. En annan aspekt som är viktig att ha i åtanke när det handlar om att beskriva skapandet mellan vi-och-dem är att gruppernas inbördes skillnader tonas ner till förmån för vissa gemensamma drag som förstärks. Skapandet av sociala grupper följer alltså samma logik som den tidigare nämnda ekvivalenslogiken (Ibid:45).

De postmoderna relativisterna

De gemensamma drag som präglar ”den andre” inom mörklägningsdiskursen bär tydliga ideologiska förtecken. Diskursen ideologiska fiende mejslas ut med hjälp av ett antal ismer så som postmodernism, kulturmarxism och multikulturalism. Dessa ismer fungerar som diskursens *nodalpunkter*, det vill säga privilegierade tecken vars

mening inom diskursen är relativt fixerad och förgivet tagen (Laclau & Mouffe, 2001:112). Runt dessa nodalpunkter struktureras innehåll genom att andra element artikuleras kring dessa. Nodalpunkterna är på så vis centrala eftersom dess fixerade mening gör det möjligt att knyta an nya, mindre förgivet tagna element till diskursen. Denna process illustreras i det följande citatet där nodalpunkterna (kulturmarxism, postmodernism och postkolonialism) används för att placera in journalisterna i en viss subjektposition.

Så gott som alla journalister stöps i samma form på landets journalistutbildningar. Det är kulturmarxism, postmodernism och postkolonialism för hela slanten. Detta gör att journalisterna med få undantag tänker rätt lika både om form och innehåll. [...] De är ständigt ängsliga och har ständig medhörning på varandras hemsidor, lyssnar på samma radioprogram och följer vad som händer på kvitter [twitter]. Därför råder en betydande konformism i svensk media om vad som får framföras, hur det framförs och vilka man släpper fram (Strix m/94, 2014).⁶

Det ovanstående citatets nodalpunkter används för att föra fram argumentet om en ideologisk indoktrinering på de svenska journalistutbildningarna vilket anses förklara till *mörkläggarnas* konformistiska agerande. Eftersom att nodalpunkternas mening är relativt fixerad kan de användas utan närmare förklaring av dess egentliga innebörd. Den mening som struktureras kring nodalpunkterna inom mörkläggningsdiskursen skiljer sig från den mening nodalpunkterna tillskrivs inom andra diskurser, för även om deras är relativt fixerad inom den aktuella diskursen saknar dessa tecken paradoxalt nog innehåll när de inte tas i anspråk inom en specifik diskurs.⁷ En artikulering går därmed ut på att göra anspråk på nodalpunkter i syfte att strukturera en önskvärd mening kring dessa (Ibid:113). Den kanske mest bestridda nodalpunkten är postmodernism, som tagits i anspråk av diskurser inom bland annat konsten, filosofin och samhällsvetenskapen. Inom dessa diskurser används postmodernism exempelvis för att beskriva brytningen med modernismens rationalitet och funktionalism (Alvesson, 2003:24) men också för att beteckna ett kritiskt tankesätt till sambandet mellan kunskap och makt (Ibid:40). Inom mörkläggningsdiskursen kopplas postmodernismen i huvudsak samman med element som beskriver *mörkläggarnas* kulturella- och kunskapsmässiga relativism. Därmed fungerar postmodernismen som ett samlingsnamn för en anti-sanningsrörelse som förvränger fakta och bortförklarar objektivitet genom att hänvisa till språkliga konstruktioner.

⁶ <https://www.flashback.org/p50050577>

⁷ Exempelvis är inom den medicinska diskursen tecknet "kropp" en nodalpunkt, utifrån vilken diverse moment strukturerar sin mening. Men utanför denna diskurs saknar tecknet "kropp" bestämd mening, vilket gör att den kan tas i anspråk av helt andra diskurser (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:28).

Postmodernism anses följaktligen vara ett verktyg skapat av eliten i syfte att vilseleda folket och undanhålla sanningen.

Följande citat ur tråden är hämtat från en diskussion rörande en intervju som SVT genomförde med Gustav Kasselstrand (SDU) inför ett möte med Sverigedemokratiska Ungdomspartiets europeiska systerpartier under Almedalsveckan 2013. Diskussionen mellan användarna handlade om att SVT-reportern beskrev dessa partier som rasistiska, vilket Kasselstrand och trådens användare ansåg vara epitet påklustrade av vänstermedia i syfte att skrämja bort väljare.

Den beskrivning som knäppgökarna på 1968/vänsterflum/PK-bunker-sidan står för är så bakvänd och ofta rent ologisk att folk inte begriper den, om de inte hjärntvättats med Frankfurt-relativism sedan tonåren. Absurd smörja som framställer brottslingar som offer och förnekar all rasism utom den som vita står för är endast acceptabel för den som är svårt PK-skadad och oförmögen att tänka själv. Den vanlige medborgaren rycker på axlarna fram tills att han eller hon själv konfronteras med verkligheten (t ex en kriminell flykting), då man sätter sig ned och undrar vad fan som gått snett med Sverige och samhällsklimatet här. Rådande PK-attityder saknar rim och reson. Det är dags för ett nytt och enklare samhälle, där fakta är fakta, sanning är sanning, och det sunda förnuftet styr (Fula Gubben, 2013).⁸

I citatet pekas antagonisternas relativism ut som orsaken till att det råder en form av en omvänd rasism mot vita människor samt att samhället präglas av ett allmänt förnekande av sanning, fakta och sunt förnuft. Artikulationen skapar därmed en ekvivalent kedja där vissa aspekter av postmoderna ansatser lyfts fram medan andra förvrängs eller lyfts bort. Det som kvarstår av det som kallas ”Frankfurt-relativism” är en slags karikatyrbild av den akademiskt skolade vänstermänniskan som använder ett ideologiskt tankegods för att förvanska verkligheten och dölja sanningar om den svenska invandringspolitiken. Värt att notera är också att ”den vanlige medborgaren” inte utgör diskursens ideologiska fiende. Denne är snarare ett offer för elitens förvrängningar av verkligheten.

Kulturmarxisterna

Utöver sanningsrelativism struktureras antagonistiska subjekten kring nodalpunkter som betecknar olika former av vänsterideologi där kulturmarxism är den vanligast förekommande. För att anknyta mening till denna nodalpunkt parafrazeras ofta dessa ideologier med en ironiskt eller sarkastiskt retorik. Följande citat härrör en diskussion om hur *sanningssägarna* ska bemöta sina antagonister.

---

⁸ <https://www.flashback.org/p44100473>

De [kulturmarxisterna] bryr sig bara om nationers självbestämmerätt om det tjänar deras syften. Bara för att det lilla tibetanska/palestinska/judiska/kurdiska folket har rätt till självbestämmande och kulturell överlevnad betyder inte att svenska folket också har det. Svenskar finns ju inte och har dessutom ingen kultur och är dessutom onda förtryckare som har en rasistisk och förtryckande patriarkalistisk kolonialistisk kultur, som dessutom inte finns. Som jag sagt förut, de har inga positiva värderingar, deras värdegrund är baserad på ett hopkok negationer som förenas i en enda negation, dvs *förnekandet av den västerländska civilisationen [sic]*. (Sympatico, 2013).⁹

I det ovanstående citatet ”lånar” författaren de relativistiska kulturmarxisternas röst i syfte att påvisa det uppenbart felaktiga i deras uppfattningar. Denna argumentationsteknik kallas inom disskursteorin för "disartikulation och re-artikulation" vilket går ut på att parafasera (disartikulera) andra diskurser i syfte att förändra (re-artikulera) tecknets dominerande mening. Metoden är ett sätt för de undertryckta grupperna att konfrontera och synliggöra den hegemoniska makten i hopp om social förändring (Wald, 1998). Disartikulationen går i det ovanstående citatet ut på att avvärpa antagonisternas argument genom att ironiskt peka ut ”svenskar” som uteslutande rasistiska, patriarkaliska och kolonialistiska och icke-existerande. Re-artikulationen går ut på att understryka att kulturmarxismen istället leder till förnekandet av den västerländska civilisationen. Därmed framställs antagonisterna som ett hot mot svenskarnas kultur och den västerländska civilisationen. Återigen finns tanken om att den största fienden återfinns inom elitens egna samhällslager. Den här synen kommer även till uttryck i en krönika från Samtidens Markus Jonsson¹⁰ som citerades i tråden den 19 februari 2014:

Västvärldens viktigaste kamp står i dagsläget inte mot någon annan civilisation. Det är en intern kamp mot de plågor vi nu lider av. Det är inte den muslimska världen som påtvingade oss invandringen, det är den västerländska eliten som öppnat våra gränser. Det är inte islam som förespråkade radikalfeminism och kulturmarxism. Det är inte islam som ligger bakom den svenska skolans förfall, avkristnandet av Europa eller aborterandet av över en miljon svenskar sedan 1970-talet. [...] Det sägs att man inte ska gå över ån efter vatten. Man behöver heller inte titta längre bort än nödvändigt för att hitta svaret på frågan vem som utmanar vår civilisation. Det svaret måste sökas i våra egna samhällen och hos våra egna eliter (Jonsson, 2015).

Antagonisterna är i Jonsons text ansvariga för det moraliska förfallet, inte bara av den svenska kulturen utan de facto hela den västerländska civilisationen. Även om denna grupp till viss del associeras med den ideologiska vänstern utgör fienden den ganska vagt definierade gruppen ”den västerländska eliten”. Denna elit kan varken härledas

---

⁹ <https://www.flashback.org/p49038814>

¹⁰ Jonson var tidigare ledarskribent på tidningen Barometern och Östgöta Correspondenten innan han värvades som politisk redaktör och ansvarig utgivare för Sverigedemokraternas tidskrift Samtiden.

till några specifika politiska partier eller makthavare, utan snarare en allrådande hegemonisk makt.

De religiösa multikulturalisterna

Den mest centrala nodalpunkten som kopplar samman diskursens antagonister har i det närmaste en religiös klangbotten. Inom diskursen anses det samtida Sverige vara genomsyrat av multikulturalism. Multikulturalisterna anses vara så pass fundamentalistiska i sin världsåskådning att detta begrepp ofta får religiösa konnotationer inom diskursen. Följande citat härrör en diskussion om etablerandet av mångkulturen i Sverige. I inlägget ges en längre utläggning om denna process som är i det närmaste identisk med den som återges i boken *Invandring och Mörkläggnings* (2014).

I Sverige infördes multikulturalismen 1975 av Olof Palme efter olika påtryckningar från olika lobbygrupper. Multikulturalismen i Sverige har främst rört språk och varit rätt så okontroversiell. Eftersom vi fram till 1985, kanske till och med 1990, varit ett av världens mest etniskt homogena länder har man sluppit att möta de dilemman som ett mångkulturellt samhälle kan mötas. Multikulturalisterna (vårt etablissemang) menar att alla folk har rätt till ett land där de kan verka och leva – men inte vita människor. Jag kan inte tolka det på annorlunda sätt än att vår elit är djupt rasistiska och ovilliga att försvara den västerländska civilisationens mest grundläggande fundament. Likhet inför lagen! (Dogdylan, 2011).¹¹

Multikulturalismen ringar in mörkläggningsdiskursens egen syn på den hegemoniska makten i Sverige. Det som kännetecknar en hegemonisk makt är att den inrymmer allt som tas förgivet i det rådande samhällsklimatet. Allt som klassas som sunt förnuft och givna sanningar innefattar det hegemoniska diskursens inre, medan det som inte är tänkbart hamnar i det diskursiva fältet (Lacalu & Mouffe 2001:135). Att diskursen jämför multikulturalism med religion är därför intressant eftersom det banar väg för associationer till den klassiska konflikten mellan religion och vetenskap. Urtyper av denna konflikt är den som utspelades under 1700-talets upplysning. Denna period brukar slagordsmässigt sammanfattas som tiden under vilken filosofer och vetenskapsmän erbjöd en rationalistisk världsbild som kom att ifrågasätta kyrkans och statens dogmatiska hegemoni (Frängsmyr, 2015). Den här bilden av vetenskaplig upplysning fungerar inom mörkläggningsdiskursen som en analogi där multikulturalismen utgör kyrkans och statens makt och där sanningssägarna utgör de rationella vetenskapsmännen. Det förtryckta folket representeras av vita människor

---

¹¹ <https://www.flashback.org/p28415954>

som på grund av elitens rasism förvägrar vita rätten till en nationell tillhörighet och ”likhet inför lagen”. Enligt denna analogi är det möjligt att peka ut den multikulturalistiska hegemonin som hinder för nationell Upplysning:

I Europa har man insett att multikulturalism är en slags nazism. I Sverige försvarar man den med näbbar och klor (Dogdylan, 2011).¹²

Mörklägningsdiskursens ideologiska fiende går därmed att finna inom i stort sett alla samhällliga och politiska institutioner. Journalisterna är inte ensamma om att mörklägga, de utgör bara en del av den mörkläggande eliten. Akademien och vetenskapen anses vara genomsyrad av postmodern relativism, den kulturella och mediala sfären domineras av kulturmarxism och den övergripande hegemoniska makten förespråkar multikulturalism. Som helhet utgör mörkläggarna därmed en vagt definierad grupp som förenas i vissa gemensamma ideologiska, politiska och i det närmaste religiösa kännetecken. Samtidigt som dessa drag lyfts fram tonas de individuella skillnaderna ner vilket begränsar det sociala rummets subjekspositioner.

”Jag är åsiktskorridoren”

Antagonisterna har genom ekvivalenslogiken placerats in i en gemensam subjeksposition där de förväntas relativisera, ljuga och förvanska det uppenbart sanna och verkliga. Det vore förenklat att hävda att dessa förväntningar påverkar självbilden bland de utpekade antagonisterna. Men det tål att poängteras att identiteter aldrig är stabila utan alltid utsatta för överdetermination i form av konkurrerande element (Carpentier, Spinoz 2008:7). Mörklägningsdiskursen bidrar till en överdetermination av antagonisternas identitet. Denna överdetermination illustreras i den krönika som publicerades av Ann-Charlotte Marteus i Expressen den 12 februari 2015 och därefter fick stor uppmärksamhet i flashbacktråden. I ingressen förklarar Marteus att hon bidragit till att bygga en åsiktskorridor som ”förhindrat en konstruktiv debatt om migration och integration”. I brödtexten förklarar Marteus att hon sedan Sverigedemokraternas intåg arbetat med att brännmärka och rasiststämpla alla som på något sätt kan förknippas med SD.

Arbetet med korridoren gick bra, tack. Fast jag uppfattade det inte som en korridor. Åsiktskorridoren har samma magiska egenskaper som Doctor Whos Tardis: När man är inne i dess värme verkar den oändligt stor; lika stor som Sanningen. Det är först när man med akut samvetsångest tar ett steg ut som man upptäcker hur smal den är. Och krympande (Marteus, 2015).

---

¹² <https://www.flashback.org/p28415954>

I citatet anspelar Marteus tydligt på den konformism och politiska korrekthet som mörklägningsdiskursen anklagar sina antagonister för. Marteus öppnar även för att det finns en annan ”Sanning” än den som får plats i de etablerade mediernas trånga åsiktskorridor. I sista paragrafen förklarar Marteus att priset för åsiktskorridoren varit högt, bland annat har det lett till en fördummad offentlighet och ”en rädsla att undersöka verkligheten förbehållslöst.” Även denna uppfattning är i linje med mörkläggarnas bild av antagonisterna, att undersöka verkligheten förbehållslöst är nämligen precis vad *sanningssägarna* själva anser sig göra.

De rationella sanningssägarna

I relation till diskursens antagonister konstruerar *sanningssägarna* sin identitet kring nodalpunkter med objektiva, rationella och vetenskapliga förtecken. När det kommer till att föra fram ”den objektiva sanningen” anses nationalekonomen Tino Sanandaji vara en av diskursens viktigaste förkämpar. Via sin blogg publicerar Sanandaji statistik och rapporter som enligt honom bevisar att den förda invandringspolitiken bland annat leder till ökad brottslighet, arbetslöshet och försämrade skolresultat (Sanandaji, 2015). Sanandajis blogginlägg har en akademisk framtoning med hänvisningar till rapporter och statistik från myndigheter och akademiska institut. I tråden lyfts ofta Sanandaji fram som det vetenskapliga beviset för att migrationspolitiken inte fungerar. Att denna sanning undantrycks av *mörkläggarna* ses ytterst som ett hot mot demokratin och det moderna samhällsbygget.

Sanningen, och jakten på den samma är ju det centrala inom vetenskapen, var det centrala i upplysningen, och var tillsammans med rationaliteten grundbulten för (proto)liberalismen och den västerländska demokratin för helvete. Grunden för det moderna samhället [...] Jag säger Locke, Burke och Tegnér. Jag säger 'Dra åt helvete alla hycklande ovetenskapliga jävla självgoda lögnare' (Hogerspöket, 2015).¹³

I citatet fungerar *Sanningen* som nodalpunkt för att lyfta fram upplysningen med dess rationella och vetenskapliga tänkande som grundbulten för det moderna västerländska samhället. Inom diskursen reduceras sanningsanspråket till det vetenskapliga och rationella upplysningstänkandet. Allt annat bortvisas som ovetenskapligt lögnaktigt hyckleri. Den här tydliga uppdelningen bär tydliga spår av den klassiska dikotomin mellan ”vara och böra”, även är känd som ”Humes lag”. Denna lag har sin grund i 1700-tals-filosofen David Humes försök att skapa en vetenskap om människans beteende med samma legitimitet som naturvetenskapen. Inom naturvetenskapen kan

---

¹³ <https://www.flashback.org/sp51762699>

påståenden per definition antingen vara sanna eller falska genom att testas mot logiska principer. Problemet för Hume var att dessa principer inte kunde överföras till mänskliga värdeomdömen som rör det estetiska, moraliska och politiska eftersom dessa baseras på känslor och passioner. Därför lämnade Hume logiken därhän till förmån för empirismen med vilken han kunde legitimera den vetenskapliga undersökningen som metod för att uppnå kunskap om människans beteende. Den återstående knäckfrågan enligt detta synsätt rörde vad som är möjligt att uppnå kunskap om, det är denna fråga som givit upphov till dikotomin är/bör.

”I vidare mening uttrycker ”Humes lag” nämligen en skarp åtskillnad mellan fakta (uttryckta i form av objektiva deskriptiva är-utsagor) och normer och värderingar (uttryckta i form av subjektiva normativa eller preskriptiva bör-utsagor). [...] Till det vetenskapligt åtkomligas sida hänförs den empiriska, kausalförklarande, nomologiska och verifierbara naturvetenskapliga kunskapen [...] Till den andra sidan skuffas allt sådant undan som har med mänskliga värden och normer, religiösa föreställningar och metafysik att göra.” (Miegel:1998:25).

Diskursens upplysningsanalogi bestämmer premisserna för vilka som har rätten att göra anspråk på sanningen och verkligheten. Genom Sanandajis blogg läggs den nomologiska, empiriskt belagda och kausalt förklarande sanningen om invandringens negativa konsekvenser fram. Dessa är-utsagor utgör den objektiva verkligheten. De bör-utsagor som diskursens antagonister lägger fram är redan på förhand diskvalificerade för att beskriva verkligheten. Diskursens tydliga dikotomi illustreras schematiskt nedan:

Figur .1

Mörklägningsdiskursen dikotomi.

Sanningssägarna	Mörkläggarna
Rationalitet	Irrationalitet
Objektivitet	Subjektivitet
Essentialism	Relativism
Civilisation	Kaos
Sanning	Lögn
Fakta	Åsikt
Kritik	Tro
Pragmatism	Snällhet

Sanningssägarna gör anspråk på en slags värdefri kunskap där de naturvetenskapliga fakta- och rationalitetsidealen ligger till grund för varje sanningsanspråk. Dessa ideal bär tydlig prägel av från den logiska positivismen som växte fram under 1920-talet. Denna rörelse hade som mål att rensa samhällsvetenskapen från politiska, moraliska och metafysiska antaganden. Vägen till den värdefria kunskapen skulle gå genom insamlandet av ”oförvanskade perceptioner” som lade grunden för vetenskapliga påståenden som antingen kunde verifieras eller falsifieras med hjälp av logiska slutsatser (Miegel:1998:27). Den objektivitet och värdefrihet som *sanningssägarna* gör anspråk på bör dock ifrågasättas. Utan att gå in på innehållet i *sanningssägarnas* specifika påståenden räcker det i nuläget att konstatera att begrepp som objektivitet och fakta i sig har en värdeladdning.

Begrepp så som rationalitet och civilisation används inte sällan inom rasistiska diskurser för att visa kontrasten mellan det västerländskt civiliserade och det icke-västerländskt barbariska (se till exempel Van Dijk, 2008). Däremot går *sanningssägarna* inte med på att denna dikotomi är rasistisk. Rasism, i den mån det anses existera i dagens samhälle, utövas av *mörkläggarna* eftersom de förvägrar vita människor rätten till nationell tillhörighetskänsla. I de fall då *sanningssägarna* anklagas för rasism tolkas anklagelsen som ett försök hindra *sanningen* från att träda fram:

Just anklagelser om "Rasism" har ju blivit något slags mantra & universalanklagelse. Det blir allt mer uppenbart att anklagelser om "Rasism" är den nya generalklausulen a'la Sovjetunionen. Är du inte med oss så är du emot oss & du blir då med automatik "Rasist" (Enoch.Thulin, 2015).¹⁴

Sanningssägarnas strategi för att frånslå rasistanklagelser går ut på att visa att det är de anti-rasistiska antagonisterna som är intoleranta och förtryckande, vilket ligger i linje med den rollfördelning som finns i mörklägningsdiskursens dikotomi. Denna strategi har även identifierats av Teun Van Dijk (2008) i analysen av den etnocentriska diskursen i boken *The End of Modern Racism*. I det här fallet belyser tecknet *rasist* en skiljelinje mellan *sanningssägarna* och *mörkläggarna*. Utanför mörklägningsdiskursen fungerar begreppet rasist som en nodalpunkt utifrån vilken olika rasistiska element struktureras. Inom mörklägningsdiskursen fungerar

---

¹⁴ <https://www.flashback.org/p52673863>

begreppet rasist som en flytande signifikant och korrelerar därmed inte med någon bestämd mening.

Sanning eller konsekvens?

Den 31 december 2014 publicerade Svenska Dagbladet en debattartikel skriven av historikern Dick Harrison med rubriken *Invandringen en vinst för Sverige* (Harrison, 2014). Texten bemöttes med en motreplik på nationalekonomen Tino Sanandajis (2015) blogg den 2 januari 2015 varefter Harrison (2015) försvarade sig mot kritiken den 4 januari 2015. Dessa replikskiften kom sedan att diskuteras i Flashbacktråden. Huvudargumentet i Dick Harrissons text är att invandringen på lång sikt har gett Sverige en "demografisk, kulturell och ekonomisk nettovinst som svårligen kan överskattas". Som argument nämner Harrison bland annat att tyskar, holländare och valloner under 1600-talet hjälpte Sverige att bli en internationell stormakt samt att denna grupp lade grunden för moderniseringen av landet genom att etablera städer och effektivisera näringslivet. Harrison nämner även att arbetskraftsinvandringen under 1960-talet var avgörande för byggandet av dagens välfärdssamhälle. Vad gäller det senaste halvseklets flyktinginvandring framhåller Harrison att migrationen berikar landet med "kulturpersoner med flyktingbakgrund" och "nya maträtter som vi på kort tid har lärt oss älska" samt att den bidrar till "den kreativa korsbefruktning med kulturer från hela jorden som vi just nu är mitt uppe i".

Tino Sanandajis huvudargument är att Harrison har fel vad gäller sambandet mellan ekonomisk tillväxt och invandring, som huvudbevis används en graf som visar att det inte finns någon korrelation mellan BNP-tillväxt per capita och invandring mellan åren 1871-2010. Därefter hävdar Sanandaji att vallonerna visserligen kunde bidra med viss expertis men att Harrison överdriver betydelsen av dessa eftersom att de till antalet utgjorde en mycket liten samhällsgrupp. På liknande sätt menar Sanandaji att 1960-talets arbetskraftsinvandrare visserligen var ekonomiskt nyttiga men att det är "vilsledande" att hävda att de byggde landet eftersom att dessa utgjorde en liten minoritet av Sveriges totala befolkning. Sanandaji menar att de senaste decenniernas invandring inte kan jämföras med den som ägt rum historiskt: "Invandring av valloner höjde Sveriges kunskapsintensitet och humankapital medan flyktinginvandring från tredje världen har motsatt effekt". Sanandaji har därför svårt att se någon nytta med dagens migrationspolitik: "Att flyktinginvandring av främst lågutbildade från tredje

världen skulle ha gjort Sverige mer forskningsintensivt eller innovativ [sic] är önsketänkande. Studier har inte påvisat något sådant samband."

Harrissons text resulterade inte oväntat i starka reaktioner i Flashbacktråden - "vad fan är det i vattnet på de humanistiska institutionerna? [sic]"¹⁵ - undrande en användare - "spektakulärt skitsnack från en professor"¹⁶ - anmärkte en annan. Lika oväntat höjdes Sanandaji text till skyarna, textens argument och saklighet ansågs vida överlägsna Harrissons, en användare ville att Sanandaji skulle belönas med en professur - "han förtjänar den mer än de flesta, och definitivt mer än idioter som Dick Harrison."¹⁷ Även om Harrissons och Sanandajis texter mynnar ut i två motsatta slutsatser så är deras övertalningsstrategier påfallande lika. Båda har ett ingångsläge som är till synes rationellt, sakligt och statistiskt underbyggt. Båda tar hjälp av historiska exempel för att påvisa kausala samband mellan invandring och ekonomisk utveckling. Båda är ute efter att instifta universella regler om invandringens (o)-nyttoeffekter. Båda gör anspråk på mätbarhet i form av ekonomiska, demografiska och kulturella variabler som genom rationell slutledning leder till den ena eller andra slutsatsen.

Trots att båda försöker eftersträva vetenskapliga ideal placeras Sanandaji in i facket av rationella *sanningssägare* medan Harrison hamnar i avskrädeshögen tillsammans med de religiösa multikulturella *mörkläggarna*. Detta illustrerar två tidigare nämnda mekanismer som är inbyggda mörklägningsdiskursen. Dels visar bemötandet av Harrison att *mörkläggarnas* identitet har blivit genomsyrad av negativitet som ovillkorligen undergräver deras objektivitet, de kan därmed per definition inte bedömas objektivt och talar redan på förhand inte sanning. Och dels framhäver detta mörklägningsdiskursens självuppfyllande profetia - allt som talar mot tesen om mörklägning tolkas som stöd för att mörklägningen pågår.

Men bemötandet av Harrissons text illustrerar även vilken grundsyn som finns om migrationspolitiken på ett djupare plan. Syftet med texten är att visa att invandringen på lång sikt har varit en väldigt god affär för nationalstaten Sverige - "ju fler

---

¹⁵ <https://www.flashback.org/p51681362>

¹⁶ <https://www.flashback.org/p51681807>

¹⁷ <https://www.flashback.org/p51716422>

invandrare, desto starkare stat". Invandringen har moderniserat landet, byggt städer, effektiviserat näringslivet och berikat kulturlivet. I detta hänseende skiljer sig Dick Harrissons uppfattningar radikalt från *sanningssägarnas*. Men Harrissons resonemang knyter an till en diskurs där migrationspolitiken bedöms i termer av ekonomiska, kulturella och vetenskapliga nyttokriterier, på den här punkten skiljer sig Harrison inte från *sanningssägarna*. Harrissons intention var visserligen de motsatta, enligt Harrison var textens syfte att påvisa felaktigheterna med Sverigedemokraternas problemformulering. Att *Sanningssägarna* sågade Harrissons text kan dels bero på diskursen polariserande mekanismer men också på att "den vetenskapliga sanningen" redan ligger på *sanningssägarnas* domän. *Sanningssägarna* är nämligen övertygande om att den vetenskapliga sanningen kan verifiera deras problemformulering.

Innebär detta moment 22 att journalistiken måste överge de rationella argumenten och istället försöka minska antagonismen genom att hänge sig åt de etiska och humanistiska värdeargumenten? Problemet med en sådan journalistik är att även den spelar *sanningssägarna* i händerna eftersom den bekräftar mörkläggningsdiskursens bild av de kunskapsrelativistiska *mörkläggarna*. Därmed hamnar journalistiken i en rävsax där alternativet står mellan att kliva rakt i fällan eller hoppa över till den andra sidan. Den tredje vägen verkar inte vara möjlig.

Den brittiske idéhistoriken Stephen Toulmin kan möjligtvis erbjuda en tredje väg. Toulmin argumenterar i boken *Cosmopolis* (1992) att begreppet rationalitet bör omdefinieras från den snäva betydelse som det haft sedan 1600-talet då rationaliteten fränkopplades från etikens och juridikens domän (Ibid 1992:21-22). Denna åtskillnad kom i förlängningen att fränkoppla förnuftet från moralen, något som fått förödande konsekvenser;

Treating the feelings as mere effects of causal processes takes them out of our hands, and relieves us of responsibility: all we are rationally responsible for (it seems) is thinking correctly. (Toulmin, 1992:41).

I denna värld fränkopplas människor ansvaret för irrationella känslor och det moraliska ansvaret reduceras till ett avskalat "korrekt tänkande". Att det pågår ett krig i Syrien eller att människor känner rädsla för främlingsfientlighet anses i ljuset av detta icke-rationellt och icke-relevant för migrationsdebatten. De som oroar sig för dessa saker kan ägna sig åt det *politiskt* korrekta tänkandet, medan det verkligt

korrekta svaret finns i grafen som visar BNP-per capita inte korrealar med invandrarantalet mellan åren 1871-2010. Därmed är det verkligt moraliska ansvarstagandet borta ur ekvationen.

För Toulmin är det viktigt att upprätthålla kraven på rationalitet, förnuft och rimlighet. Vägen ur problematiken handlar om att låta den mänskliga erfarenheten ligga till grund för att omdefiniera dessa begrepp på ett sätt som är meningsfullt för oss idag (Ibid:82). I linje med detta resonemang menar Toulmin (1992) att man inte bör förneka att "nationsbyggandet" under 1700- och 1800-talet i Europa genererade betydande förbättringar och att de nationella institutionerna under denna tid var både konstruktiva och kreativa. Därmed är det att samma övertro till nationalstaten ska vara gällande idag:

A belief in the omnicompetence of the autonomous sovereign nation often works for the benefit of the current rulers, and against the interests of those who are "subject" to those self-appointed betters. Worse, those peoples who develop a consciousness of "nationhood" late in the day are open to a pathological nationalism, which insists on anachronistic forms of unqualified sovereignty. The appeal of dogmatic nationalism today is the Djinn let out of the bottle, and awakens nightmare echoes of Europe centuries ago. Created in the aftermath of the wars of religion, the idol of the "nation" haunts a world that now needs more *adaptive* ways to meet its human needs. (Toulmin 1992:195).

Till syvende och sist är journalistikens uppgift att granska makten och de missförhållanden som råder i samhället (Nord & Strömbäck, 2012) snarare än att försvara nationalstatens intressen enligt den modell som rådde under det europeiska nationsbyggandet. Detta utesluter inte att journalistiken ska granska hur migrationspolitiken sköts av den statsapparaten, samt vilka samhällsliga problem den förda politiken kan medföra. I både Harrisons och Sanandajis artikulationer används *Sverige* som flytande signifikant för att etablera en diskurs kring *invandringen*. I Harrisons text knyts *invandringen* till moment som modernisering, vinster, globalisering och innovation. I Sanandajis text utgör momenten degenerering, kostnader, samhällsslitningar och analfabetism. Som flytande signifikant ändras innebörden av *Sverige* när den flyter mellan Harrisons och Sanandajis diskurser om *invandringen*. Men i slutändan utgör de enbart två sidor av samma nationalistiska mynt.

Ett opinionsfilter

Den som identifierar sig som *sanningssägare* kan utan svårigheter välja bort de *mörkläggande* nyhetsmedierna och enbart välja nyhetskällor och diskussionsforum som redan bekräftar dennes verklighetsbild. På samma sätt kan *mörkläggarna* välja att enbart ta del av nyhetsflöden i sociala och traditionella medier utan att behöva konfronteras med *sanningssägarnas* verklighetsbeskrivningar. Inom forskningsfältet på medieanvändning brukar detta fenomen kallas filterbubbla eller mediebubbla. Det råder dock delade uppfattningar om exakt hur människors mediefilter slutligen påverkar bildandet av politiska uppfattningar (Arceneaux & Johnson, 2013). Däremot finns en oro för att internet skapar parallella informationsstrukturer där vissa människor helt sonika undviker politik- och samhällsnyheter och därför blir sämre rustade att delta i det demokratiska samtalet (Strömbäck, 2015).

Flashbacktråden existerar inte i ett medialt vakuum. Diskursen lever snarare i symbios med allt som skrivs på temat migration i de etablerade medierna eftersom kännedom om rapporteringen blir avgörande för att sedan kunna konfrontera mediernas *mörkläggning* i dessa frågor. De som skriver i tråden är ofta väl insatta i den politiska och mediala debatten om invandring. Det verkar alltså inte vara bristen på nyhetskonsumtion som får *sanningssägarna* att misstro de etablerade medierna. Den antagonistiska relationen kan snarare förstärkas av att *sanningssägarna* följer nyhetsrapporteringen eftersom att det bekräftar bilden av att mörkläggningen pågår. Fast beslutna om att medierna döljer den objektiva *sanningen* odlar diskursen istället bilden av att det i själva verket är den mediala och politiska sfären som befinner sig i en mediebubbla.

Den 25 december 2014 publicerades en debattartikel i DN av Södertörns Jonas Andersson Schwarz et al, där författarna varnade för att de sociala medierna tenderar att skapa en skev bild av vad som utgör den allmänna opinionen. Artikelförfattarna menar att det finns en risk att en liten och åsiktsdriven grupp på exempelvis twitter kan göra sken av att representera en bred allmän uppfattning, därför bör journalister vara försiktiga med att blåsa upp betydelsen av "twitterstormar" och liknande fenomen (Andersson Schwartz et al, 2014). En användare i tråden drog paralleller till artikeln för att förklara mörkläggarnas inflytande i de svenska massmedierna:

Det signifikanta problemet med sagda grupp [mörkläggarna] är inte det faktiska antalet, utan det faktum att de utgör ett ”opinionsfilter” genom vilket den samtida politiska diskursen filtreras och förvrängs. [...] Då flera, i detta ”filter” ingående individer har tillträde till **ledarsidor** och **kultursidor** är det enkelt att ge ett sken av en opinion som inte existerar (e.g. den påstådda vänstervågen i valet -14 och F!). De har också gett sig själva tolkningsföreträde kring vad högern säger och möjlighet att oemotsagda kabla ut detta **narrativ** som ”**sanning**”. [skribentens fetningar] (Hogerspocket, 2015).¹⁸

Uppfattningen om att den politiska diskursen förvrängs genom ett medialt ”opinionsfilter” torde rimligtvis påverka *sanningssägarnas* möjligheter att delta i det demokratiska samtalet. Den som anser att den mediala dagordningen styrs av ett fåtal aktörer får svårt att tolka en nyhet förutsättningslöst. Antagonismen mellan *sanningssägarna* och *mörkläggarna* odlas i Flashbacktråden utan debatt och ifrågasättande. Genom nätets fragmenterade struktur stärks denna ekvivalenslogik eftersom den delar in antagonisternas mediala sfärer i mindre och relativt isolerade rum. Det digitala klimatets polarisering blir en slags antites till den samförståndprocess som ligger till grund för Habermas ideala talsituation. Den offentliga sfären anses redan på förhand vara diskvalificerad som debattfora eftersom den anses vara är toppstyrd av ett fåtal antagonister bestående av ”konstruerade folkstormar på twitter” samt massmediernas kultur- och ledarsidor:

”Samtliga element rapporterar varandra som absolut sanning och rapporterar alltså varandras rapportering med ökande amplitud.”(Hogerspocket, 2015)¹⁹

Citatet vittnar om mörkläggningsdiskursens totala missförtroende mot de etablerade mediernas sanningsanspråk. Men även om den offentliga sfären i dagsläget anses vara genomsyrad av antagonisternas lögnar finns inom diskursen en förhoppning om att en förändringsprocess håller på att äga rum. I tråden finns uppfattningen om att den mediala sfären är ett slagfält där det utspelas en hegemonisk kamp om ”mångkulturen”. Denna kamp går under namnet ”mediakriget”.

”Mediakriget om mångkulturen”

Detta avsnitt handlar om mörkläggningsdiskursens hegemoniska praktik som drivs framåt av det så kallade ”mediakriget om mångkulturen”.

Under de drygt fyra år som Flashbacktråden funnits har användarnas inlägg i huvudsak kretsat kring utvecklingen i ”mediakriget om mångkulturen”. I korthet

¹⁸ <https://www.flashback.org/sp51766829>

¹⁹ <https://www.flashback.org/sp51799098>

handlar mediakriget om att liberala medier förutspås bli mer kritiska mot den förda invandringpolitiken medan ”vänstermedia” kommer fortsätta på samma linje som tidigare (se sida 21 i denna studie). Bland trådens användare har mediakriget blivit synonymt med en hegemonisk kamp mellan medierna i frågor som rör rapporteringen av migration och integration. En hegemonisk kamp utspelar sig alltid i samhällen som präglas av antagonism, om det inte finns antagonism finns det inget som kan hegemoniseras (Laclau & Mouffe 2001). Den hegemoniska makten eftersträvar dominans genom att upprätthålla samhällets status quo, detta är dock omöjligt på grund av det socialas instabilitet:

The order of society is only the unstable order of a system of differences that is always threatened from the outside. As an underlying mechanism that gives reasons for its partial processes, society never actually exists. Indeed, it is because no meaning is actually fixed that there is a space in which hegemonic struggle can take place (Lacalu citerad i Nelson & Grossberg, 1988:249).

Som diskursiv totalitet utgör mörkläggningsdiskursen ett hot mot både medierna och politikernas hegemoniska praktik. Detta har mynnat ut i formeringen av en tydlig antagonistisk gränsdragning där den rådande hegemonin och mörkläggningsdiskursen hamnar i ett ställningskrig. I kontrast till denna cementserade antagonism erbjuder ”mediakriget” löftet om en framåtrörelse för diskursens hegemoniska praktik – det vill säga en ”operation” som försöker uppnå ”universell totalitet” (jfr Dahlberg & Phelan, 2013:19). Den här operationen bärs fram av ”mediakriget” vars status som tecken övergått till flytande signifikant, alltså ett tecken som inte refererar till ett bestämt objekt utan snarare ett abstrakt koncept så som *samhället* (Winther Jørgensen & Phillips, 2002:39). Varje enskild artikulation som tar en flytande signifikant i anspråk refererar därmed till olika objekt vilket gör dess betydelse mindre statisk (Ibid).

När ”mediakriget” myntades 2011 diskuterade användarna inlednings vad begreppet skulle innebära samt huruvida det var möjligt att vinna kriget.^{20,21} Genom åren verkar många dock blivit mer övertygade om att ”mediakriget” håller på att vinnas. Den 24 juni 2013 gav en användare sin syn på det rådande läget, följande citat föregicks av en genomgång av en rad händelser under våren 2013 som enligt användaren varit tecken på att medierna fått allt svårare att mörklägga.

²⁰ <https://www.flashback.org/t1423112>

²¹ <https://www.flashback.org/t1423112p2>

Så riktigt vad som är att vänta i mediakriget om mångkulturen nu vet jag inte. Nåväl, jag hoppas kanske att internets aktörer, flashbackare och andra, inser att vad som står i MSM[mainstreammedia] blir mindre betydelsefullt för var dag som går. Helt oviktigt är det inte. Men mindre viktigt. Det visade ju receptionen av Arnstberg/Sandelins bok, som ignorerades av MSM men togs väl emot av nätet. Och boken har sålt över förväntan. Det är vad jag ser som den viktigaste händelsen i vår: MSM:s minskade betydelse som tolkare av vad strategiska böcker som "Invandring och mörkläggning" betyder. Nätet är idag uttolkaren av tidsandan, inte MSM. Det är ett slags "tipping point" som nåtts: en tipping point gällande vem som har rollen som uttolkare av vad samhällsdebatten betyder, rollen som uttolkare av vilka frågor som är viktiga. Kort sagt: som skapare av dagordningen. [...] Detta betyder konkret: MSM har velat avföra massinvandringen från dagordningen. Men internet har sett till att denna fråga finns där. Överst (Lampros, 2013).²²

Genom att använda den flytande signifikanten "mediakriget" kan författaren visa att det pågår en förändring i det mediala och politiska landskapet. Alla nya element som knyts till "mediakriget" blir järtecken som vittnar om att kriget är på väg att vinnas. Enligt Laclau har en hegemonisk praktik som ambition att skapa en social horisont som styr sättet tolka befintliga objekt och samtidigt har förmågan att inlemma nya objekt i samma tolkningsram (Carpentier & De Cleen 2007:269.). I det förra citatet utgör internet plattformen för framväxten av en ny hegemonisk horisont. Internet har därmed en strategisk funktion i "mediakriget" eftersom det har potentialen att överta de etablerade mediernas roll som uttolkare av samtidsandan.

Begreppet "Mediakriget" är myntat i kölvattnet av Sverigedemokraternas valframgångar 2010 som har fortsatt i accelererande fart sedan dess. Sverigedemokraternas intåg har inte bara ritat om kartan för inrikespolitiken det har även inneburit utmaningar för mediernas sätt att rapportera om partiet (Häger, 2010). "Mediakriget" och intåget av SD äger rum i en tid då de traditionella medierna gör nerskärningar till följd av den digitala konkurrensen där mediekonsumenternas beteende förändras (Jalakas, Wadbring, 2014). Därtill befinner sig journalistiken som sådan i en turbulent tid, bland annat på grund av branschens ekonomiska utmaningar men också på grund av nätet som bjuder in allt fler medborgare i den offentliga sfären och gör gränserna för det journalistiska och icke-journalistiska än mer porösa (Dahlgren, 2010:164). Fenomen som rubbar identiteter ur deras befintliga subjektstruktur kallas inom diskusteorin för *dislocation* [förskjutning], under perioder av förskjutning hamnar identiteterna i en slags identitetskris och måste omdefiniera

---

²² <https://www.flashback.org/p44032115>

sin plats i den diskursiva strukturen. Det här leder till att den hegemoniska makten är extra mottaglig till förändring eftersom det under dessa perioder är lättare att omdefiniera den sociala ordningen samt att konstruera nya antagonismer och subjektiviteter (De Vos 2003:166). När subjekten i tider av förskjutning lösgjorts från sin ursprungliga struktur uppstår *myter* kring subjekten. Mytens funktion är att täta igen den uppstådda sprickan i hegemonin. Att artikulera myter är således en hegemonisk operation vars slutmål är att skapa en ny objektivitet genom att placera in de *förskjutna* subjekten i en ny subjektposition (Laclau & Howarth, 2015:46). De subjektpositioner som mörklägningsdiskursen placerat in journalisterna i skapar *myter* kring den journalistiska identiteten. Dessa myter uppstår i en tid där den journalistiska liksom mediebranschen i övrigt befinner sig i en typ av *förskjutning* till följd av digitaliseringen av det offentliga samtalet. I den mediala hegemonins sprickor uppstår möjligheten att skapa en ny objektivitet, myterna om journalistikåren och etablissemangen utgör viktiga verktyg i denna hegemoniska praktik.

I juni 2013 ansåg Flashbackanvändaren i det föregående citatet att den senaste tidens händelser medfört att ”mediakriget” uppnått en slags ”tipping point”, våren 2015 är allt fler positiva till att pendeln håller på att svänga över till *sanningssägarnas* sida. Som exempel på landvinningar i ”mediakriget” nämns bland annat Ann Charlotte Marteus självbekännande text *Jag är åsiktskorridoren* från 12 februari 2015²³. Jennifer Wegerups krönika *Våga ta debatten om kåkstäder*²⁴. Annika Bergs krönika *Välviljan kontra förnuftet* i Göteborgs Posten den 2 maj 2015. Debattartikeln *Dags att tillfälligt stoppa invandringen*²⁵ av Bertil Torekull (MP) i Expressen den 5 april 2015. Enligt användarna verkar framstegen inte betyda att kriget är vunnet men att de etablerade medierna i framtiden tvingas bli allt mer desperata i sin mörklägning samt att de kommer behöva konstruera nya ”postmoderna narrativ” för att dölja sanningen.²⁶ Därtill finns förhoppningen om att allt fler *mörkläggare* likt Marteus byter subjektposition:

Det fåtal dissidenter som existerat har lyfts fram under åren. Nu har vi den stora massan, skribenter som Marteus som börjat inse att vi är på väg emot en katastrof (en katastrof kommer inte minst att slå hårt emot deras skrå) (Tinuviel, 2015).²⁷

²³ <https://www.flashback.org/p52261208#p52261208>

²⁴ <https://www.flashback.org/p52424097#p52424097>

²⁵ <https://www.flashback.org/p52927772#p52927772>

²⁶ <https://www.flashback.org/p52515588#p52515588>

²⁷ <https://www.flashback.org/p52397789#p52397789>

Stuart Allen (2008) menar att mediernas nyhetsdiskurser har ett nära samspel med den rådande hegemonin. Medierna hjälper till att naturalisera och rättfärdiga de rådande maktinstitutionerna genom att via sin nyhetsförmedling upprätthålla föreställningen om vad som är normalt. Allen poängterar i likhet med Mouffe & Laclau (2001) att hegemonier aldrig är statiska, utan att de förändras i takt med att ideologiska kamper övervinns och övergår till sedimenterade diskurser, det vill säga förgivet tagna sanningar. Eftersom att hegemonin alltid är konkurrensutsatt måste den förhandla med de underordnade för att ha fortsatt rätt att definiera gränserna för det tänkbara (Ibid). Inom ramen för denna studie går det inte att belysa exakt hur gränserna för mediernas hegemoniska praktik förändrats under de senaste åren. Däremot är det tydligt att ”mediakriget” hjälper *sanningssägarna* att identifiera sprickor i den hegemoniska strukturen, i dessa sprickor vill *sanningssägarna* ”vidga åsiktskorridoren” genom att etablera en ny objektivitet.

Makten över sanningen och verkligheten

Uppfattningen om att medierna inte rapporterar *sanningen* eller skildrar *verkligheten* är kanske den mest centrala aspekten i diskursen om mörkläggnig. Trots att dessa två begrepp inom diskursen verkar ha en självklar innebörd är det många gånger inte givet vad begreppen åsyftar. *Sanningen* kan betyda allt från specifika utsägelser om att islam är en våldsbejakande religion eller att invandringen håller på att förgöra Sverige som nation. Till skillnad från dessa partikulära artikuleringar används ”sanningen” även för att beteckna något universellt, exempelvis genom generella påståenden om att ”medierna inte säger *sanningen* om invandringen”. Än mer diffust är begreppet *verkligheten*, som ofta används för att beteckna ”det som medierna inte skriver om”. Som framkommit i tidigare avsnitt struktureras diskursens hegemoniska praktik kring skapandet av ekvivalenskedjor, enligt Laclau representeras dessa kedjor av tendentiellt tomma signifikanter. En tom signifikant är ett tecken som antar ett universellt värde samtidigt som det behåller sitt partikulära betecknande värde, därav är tecknet endast tendentiellt tomt på innehåll (Dahlberg, 2013:20). Det är denna status som *verkligheten* och *sanningen* antagit inom diskursen.

Övergången mellan den partikulära och universella *sanningen* sker tämligen omärkligt inom diskursen. En av diskursens partikulära *sanningar* är att brottslighet kan kopplas till kulturellt arv och ursprunglig nationell tillhörighet. I boken

Invandring och Mörkläggning (2014) beskrivs en episod där författarna vill leda i bevis att medierna mörklägger detta. För att stärka denna tes används Brottförebyggande rådets rapport ”*Brottslighet bland personer födda i Sverige och utlandet*”, från 2005. Författarna menar att medierna och BRÅ försökt bortförklara överrepresentationen av utrikes födda genom att hänvisa till social utsatthet och strukturell diskriminering. Författarna argumenterar för att medierna borde belysa inbördes skillnader mellan olika nationstillhörigheter, varpå man påpekar att ”invandrare från Mellanöstern har en ojämförligt mycket högre brottslighet än exempelvis etiopier och vietnameser” (Ibid:183). Därefter hänvisar författarna till en debattartikel i DN skriven av Mauricio Rojas 2005, som vid tidpunkten var talesperson för Folkpartiets migrationspolitik. Rojas skrev i debattartikeln att mediernas bild av rapporten blev ”luddig” samt att brottslingars nationstillhörighet borde redovisas tydligare eftersom det sociokulturella arvet kunde förklara varför statistiken skiljde sig mellan olika invandrargrupper. Apropå Rojas uttalande skrev bokens författare följande:

Visst, blandar man ihop siffrorna så blir det luddigt och det var detta som BRÅ ville – en solklar mörkläggning. Mauricio Rojas benägenhet att säga sanningen kostade honom posten som integrationsminister efter maktskiftet 2006 (Arnstberg & Sandelin, 2014:184).

I citatet har *sanningen* en relativt bestämd betydelse och innebär i den här kontexten att det finns en koppling mellan brottslighet och ”sociokulturellt arv”. Citatet visar även att den som säger *sanningen* får räkna med reprimander. Den tomma signifikanten *sanningen* får en partikulär kontextuell mening, som man antingen kan hålla med om eller bemöta med motargument. Men som tendentiellt tom signifikant glider *sanningen* över till andra kontexter där den intar en mer svårpreciserad universell mening. I dessa fall blir det lättare att anklaga medierna för mörkläggning:

Vi befinner oss i ett skede där MSM är ur balans: de förlorar intäkter och allmänhetens förtroende genom sitt uppenbara mörkande och vinklande. Läsarna går till Avpixlat, Fria Tider eller Flashback om de vill veta sanningen om något inträffat (Oyto, 2013).²⁸

I det ovanstående citatet från Flashbacktråden har *sanningen* övergått till att beteckna något universellt. Det går inte att peka ut exakt vilken *sanning* som inte får sägas, men ändå finns rester av den partikulära meningen kvar. Som tom signifikant har

---

²⁸ <https://www.flashback.org/p45175261>

sanningen förmågan att omärkligt flytta sig mellan gränserna för det universella och partikulära. Därmed blir det svårt för journalister att värja sig mot kritiken om att de inte rapporterar *sanningen*. För att bemöta sådan kritik måste *sanningen* preciseras; – vilken sanning? I vilken kontext? Den som ställer sådana följdfrågor tenderar att hamna i en metadebatt som inte längre rör sakfrågan utan snarare handlar om åsiktskorridorer och politisk korrekthet. Dessa debatter ger *sanningssägarna* vatten på sin kvarn. När samma *sanning* artikuleras i både partikulära och universella kontexter är risken överhängande att det journalistiska sanningsanspråket tappar sin giltighet i migrationsfrågor. I ena stunden åsyftar *sanningen* en specifik faktauppgift och i andra stunden åsyftar samma *sanning* allt som journalisterna inte rapporterar om. I den avslutande delen behandlas ett fall som aktualiserar denna problematik på ett djupare plan, med tillhörande reflektioner kring journalistikens yrkesetik och giltighetsanspråk.

Fallstudie: Uppdrag Sanning

I analysens avslutande del studeras ett konkret fall där medierna anklagats för mörkläggnings. Med avstamp i Habermas teori om kommunikativa giltighetsanspråk analyseras vilka etiska och epistemologiska ställningstaganden som föranlett den mediala produkt som senare vävdes in i mörkläggningsdiskursen.

Inom mörkläggningsdiskursen finns uppfattningen om att medierna skönmålar verkligheten genom att *konstruera* nyheter som döljer de problem som invandringen anses medföra. När man inom medieforskningen hävdar att nyheter är *konstruktioner* är huvudsyftet inte att påvisa att nyheter är ”påhittade” utan snarare att sätta fingret på att nyheter alltid är formade av journalisternas rekonstruktioner av händelser som i sin tur förmedlas genom medierade representationer (Ekström & Norstedt 1996:27). På så sätt är konstruktionen av en nyhet påfallande nära begreppet artikulation som syftar till etablerandet av skillnader och likheter mellan olika element (Laclau & Mouffe 2001:105). På ett mer övergripande plan finns även tydliga paralleller mellan diskurser och nyhetshändelser eftersom de utgör artikulationer som etablerar en *totalitet* av diskursiva skillnader och likheter (jfr Ibid:105-14). När det kommer till journalistiska artikulationer präglas språket ofta av tillspetsning, förenkling och polarisering medan de skeenden som skildras kännetecknas av ambivalens, komplexitet och kompromisser (Ekström & Norstedt 1996:19). I ljuset av detta ter sig mörkläggningsdiskursens krav på *Sanningen* inte lika självklar. Påpekandet av

detta ska varken tolkas som att det journalistiska sanningssökandet är förlegat eller som ett svepskäl för att journalistiken inte behöver vara saklig och korrekt (jfr Molander, 2010). Inom journalistiken är det viktigt att skilja på ”sanningar” i betydelsen världsuppfattningar eller ideologiska referensramar och ”sanningen” i betydelsen verifierbar och korrekt fakta (Dahlgren, 2010).

I sammanhanget tål skillnaden att understrykas eftersom kommande analys rör både journalistiska faktapåståenden och journalisternas ideologiska reproduktion av verkligheten. Fallet i fråga handlar om ett reportage som sändes i SR-programmet *Konflikt* 2010 och som senare granskades av SVTs *Uppdrag Granskning*, därefter knöts dessa reportage an till diskussionen om mörkläggnings i Flashbacktråden. Nedan presenteras en summering av reportagen i *Konflikt* och *Uppdrag Granskning*, denna summering är nödvändig för att på ett mer detaljerat sätt analysera den journalistiska etiken och yrkespraktiken i förhållande till anklagelserna om mörkläggnings.

Konflikt i P1 – ”Bakom rubrikerna i Rinkeby”

Konflikts program sändes i P1 den 24 april 2010. I anslaget beskriver programledaren Mikael Olsson att islam allt oftare målas ut som våldsbejakande och extrem religion sedan terrorattentaten den 11 september. Olsson nämner bland annat en FN-rapport i vilken stockholmsförorten Rinkeby pekats ut som en viktig rekryteringsbas för den islamistiska terrororganisationen al-Shabab. Enligt *Konflikt* baseras denna rapport bland annat på medieuppgifter från hösten 2009 då SR-programmet *Ekot* avslöjade att en fritidsledare i Rinkeby försökt rekrytera ungdomar till al-Shabab. Olsson väver sedan in uppgifterna om rekrytering i en allmän mediebild av att Rinkeby blivit en plats för islamistisk radikalisering. Därefter sänds ett inslag där reportrarna Randi Mossige-Norheim och Julia Lundberg åkt ut till Rinkeby för att prata med invånarna.

I inslaget från Rinkeby vill reportrarna undersöka om det finns en annan verklighet bakom den mediala rapporteringen om Rinkeby. Ett reportage från *Kalla Fakta* 2010 hade avslöjat att religiösa män hade hindrat unga kvinnor att gå på disco i Folkets Hus i Rinkeby eftersom det inte ansågs ”haram” att gå på fest. Konflikts reporter berättar att de talat med en ung kvinna som intervjuades av *Kalla Fakta*, för *Konflikt* berättar kvinnan att hon aldrig varit på någon av Kahadafis fester och att hon aldrig träffat mannen som menat att det är ”haram” att gå på fest. Enligt närpolischefen som *Konflikt* talade med var problemet med festerna snarare att föräldrar oroar sig för den bristande kontrollen av alkohol. Vad gäller mediernas uppgifter om att ”en handfull” svenska medborgare omkommit i strider för al-Shabab pratar reportrarna med UD som inte kan bekräfta några dödsfall av svenska medborgare i Somalia mellan åren 2005-2009. Dessutom talar reportrarna med en 21 årig student som haft kontakt med den fritidsledare som i *Ekot* anklagades för att rekrytera till al-Shabab. 21-åringen beskriver fritidsledaren som en religiös person, men att han framförallt var en person som var lätt att få kontakt med och som alltid ville ungdomarna väl. Enligt 21 åringen vet ”ingen om han rekryterat eller inte”, han anser därför att bilden som framkommit i medierna är ”absurd”.

Slutinttrycket av Konflikts reportage är att mediernas bild av Rinkeby och rekryteringen till al-Shabab på många sätt är överdriven. Festarrangören Khadafi Hussein som i andra medier har lyfts fram som en positiv förebild för ungdomarna i Rinkeby framställs som en högst tveksam

person. Konflikt påpekar att Hussein i Expressen hyllats för sin kvinnokamp därefter citerar man Husseins raptexter som visar på en taskig kvinnosyn. Konflikt påpekar att Husseins fester är drogfria därefter läser man upp en dom där Hussein dömts innehav och bruk av drogen kat. Vinkeln är tydlig: det finns en annan verklighet bakom mediernas rubriker om en pågående radikaliserings. Konflikt kritiserar medierna för att i vissa fall enbart använt Khadafi Hussein som källa för att styrka sina teser om islamistisk radikaliserings. Programmet avslutas med att påpeka att det är olämpligt att blanda ihop rykten och hörsägen med fakta.

Uppdrag Granskning i SVT – ”Den goda viljan”

15 maj 2013 sändes i SVT Uppdrag Granskning program ”Den goda viljan” i vilket Konflits reportage från 2010 togs upp. Journalisten Jan Josefsson berättar i inledningen av programmet att kvällens tema är ”*Sanningen, journalistiken och den goda viljan*”. Uppdrag Granskningens tes är att medierna i den goda viljans namn förenklar och bortförklarar samhällsproblem relaterade till integration- och flyktingfrågor.

Uppdrag Granskning träffar i inslaget den före detta journalisten Amun Abdullahi som 2009 arbetade med Ekots avslöjande om att en fritidsledare rekryterat ungdomar till al-Shabab. Amun Abdullahi berättar att hon efter Ekots reportage frystes ut från sin familj och vänner samt att hon efter att ha fått sin bil uppeldad valt att lämna Rinkeby. Abdullahi förklarar att hon varit beredd att offra mycket för att granska rekryteringen i Rinkeby men att hennes tro på journalistiken försvann efter Konflits inlägg. Uppdrag Granskning intervjuar också Khadafi Hussein som även han är besviken på Konflits reportage. Hussein är kritisk till att Konflits reportrar ifrågasatte att ungdomar försökt bli rekryterade baserat på att de själva inte hittat någon att tala med. Vad gäller uppgifterna om omkomna svenska medborgare i Somalia förklarar en ny källa på UD att anledningen till att det inte går att få fram statistik är de somailiska myndigheterna inte kan någon bistå sådan. UG kan via SÄPOs avlyssningar bekräfta att fritidsledaren faktiskt rekryterat en grupp som åkt ner till Somalia för att strida, däremot påpekar reportern att denna information inte fanns tillgänglig när Konflikt sände reportaget 2010.

UG visar även att Konflikt förväxlat den unga kvinnan från Kalla Faktas reportage med en annan anonym kvinna, vilket skapat en bild av att det aldrig förekommit ett religiöst motstånd mot festerna. UG träffar Folkets Hus föreståndare Kjell Hedkvist som berättar att flera unga kvinnor tagit illa vid sig av Konflits reportage. Dessutom intervjuar UG närpolischefen som nu berättar att han inte var i tjänst när männen försökte stoppa festen i Folkets Hus. UG träffar även journalisten Carolina Jemsby som gjort ett reportage för Konflits räkning där hon intervjuat en man som övervägt att åka ner att kriga för al-Shabab, detta reportage valde redaktionen att inte sända.

Bilden som framkommer i UG helt annorlunda jämfört med den som framkommer i Konflikt. Förutom tveksamheter i Konflits värdering av nyhetsmaterialet och bristande källkritik framkommer två faktafel: Konflikt förväxlade kvinnan som intervjuats av Kalla Fakta med en annan kvinna, och de hänvisade till en närpolischef som inte var i tjänst när festerna ägde rum. Programmet avslutas med en intervju med SR-s programchef Malin Olsson som beklagar faktafelen och påpekar att Konflikt sedan tidigare gått ut med en rättelse. Olsson försvarar däremot publiceringen eftersom att den utmanade en förhärskande mediebild av Rinkeby.

Den journalistiska vinkeln i Konflits reportage leder i bevis att mediernas bild av den pågående radikaliserings i Rinkeby är klart överdriven. I kontrast till detta visar Uppdrag Granskningens reportage att Konflikt ger en missvisande bild av Rinkeby vilket illustrerar journalistikens förmåga att skapa olika verklighetsbeskrivningar. Den

angelägna frågan är förstås hur och varför redaktionerna valt att skildra verkligheten på två helt olika sätt. Svaret på frågan går att finna i programmens journalistiska ansats, det vill säga deras syften med att beskriva av verkligheten på ett visst sätt. Den journalistiska ansatsen flyttar i sin tur fokus mot vilka etiska och yrkespraktiska avväganden som format redaktionernas verklighetsbeskrivningar. Genom att studera reportagens respektive giltighetsanspråk är det möjligt att se vad som legat till grund för dessa avväganden.

Bakom rubrikerna i Rinkeby

Epistemologisk diskurs

Konflikts reportage tillhör genren kritisk granskande journalistik. Sanningsanspråken i denna genre går ut på att inta ett kritiskt förhållningssätt till rådande uppfattningar i samhället. Därmed blir journalistens krav på saklighet och objektivitet mer komplexa jämfört med ”rak” nyhetsförmedling (Ekström & Nohrstedt 1996:101-102). Detta avspeglas tydligt i Konflikts reportage där reportrarna vill nyansera och problematisera mediala ”sanningar” om Rinkeby. Konflikts arbetsmetod går ut på att låta andra röster komma till tals. Reportrarna låter bland annat en representant för den somaliska freds- och utvecklingsorganisationen berätta att medierna i allmänhet ger en missvisande bild av Rinkeby. Den här typen av påståenden är grundade i individens värderingar och erfarenheter som till skillnad från raka faktapåståenden inte verifieras eller falsifieras. Ekecrantz och Olsson (1994:75) menar att mer rättvisande bedömningar dessa sanningsanspråk är att de avbildar verkligheten på ett sätt som måste bedömas efter berättelsens känsla av äkthet och inom ramen för narrativ kvalitet än vetenskapligt sanningsbegrepp.

Även om huvuddelen av Konflikts epistemologiska ansats går ut på att återspegla världen i form av berättelser och erfarenheter baseras reportaget till viss del på raka faktauppgifter. I detta hänseende använder Konflikt spegelmetaforen, där en nyhet anses återspegla verkligheten korrekt om den återger korrekta faktauppgifter (jfr Ibid: 221). Journalisterna ifrågasätter Khadafi Husseins, SÄPOs och mediernas uppgifter om att en ”handfull” svenska medborgare dödats i strider i Somalia. Uppgifterna falsifieras i så motto att UD inte kan bekräfta att någon omkommit. Det vetenskapliga sanningsanspråket avspeglas även i slutet av programmet då programledaren påpekar att det är dumt att blanda hörsägen med fakta.

Normativ diskurs

All nyhetsjournalistik är i grund och botten präglad av normer i så motto att journalisternas egna värderingar genomsyrar arbetet, men därtill kan journalisterna aktivt göra normativa anspråk och låta egna värderingar styra arbetet (Ibid:182). Konflikts reportage har tydliga normativa anspråk. Programledaren Michael Olsson inleder med att diskutera om vi bedömer människor med olika måttstockar, därefter pratar Olsson om västvärldens fördommar mot muslimer. Olsson relaterar dessa fördommar till mediernas bild av Rinkeby, han är kritisk till hur ”de små berättelserna” från Rinkeby fogas in i ”den stora berättelsen” om ett våldsbejakande Islam. Konflikts reportage har således ett normativt anspråk som går ut på att minska fördommar och rasism mot muslimer i Sverige samt att ifrågasätta mediernas stigmatiserade bild av Rinkeby.

Expressiv diskurs

Reportaget präglas av en slags eftertänksam misstänksamhet mot uppgifterna om rekrytering till al-Shabab. Även om mediernas uppgifter inte motbevisas fullt ut så infinner sig en känsla av att en hund ligger begravnen bakom mediernas krigsrubriker. Det är kring denna stämning som Konflikt bygger sitt giltighetsanspråk. Istället för att arbeta med rapp faktaredovisning präglas reportaget av längre berättelser och intervjuer som bjuder in till eftertankar.

Den goda viljan

Epistemologisk diskurs

Precis som Konflikts reportage så kan Uppdrag Granskningens program placeras inom genren för kritiskt granskande journalistik. Och precis som Konflikt vill de ifrågasätta vad de upplever som etablerade ”sanningar” i medierna. Till skillnad från Konflikt - vars kunskapsanspråk sträcker sig till att nyansera och problematisera - så är Uppdrag Granskning ute efter ”Sanningen”. Detta nämns redan i anslaget då Jan Josefsson förkunnar att kvällens tema är ”Sanningen, journalistiken och den goda viljan”. Uppdrag Granskningens epistemologiska ansats utgår från ett mer vetenskapligt sanningsbegrepp där den journalistiska metoden går ut på att inhämta fakta som kan rekonstruera verkligheten på ett korrekt sätt (Ekecrantz & Olsson 1994:76). Återgivande av korrekta sakuppgifter blir avgörande då man anser att ”Sanningen reser sig ur anhopningen av fakta” (Ibid:77). Konflikts reportage utgör källan till

denna kunskapsinhämtning som sedan falsifieras genom redaktionell granskning eller med hjälp av personer som intervjuas i programmet. Kunskapsinhämtningen görs även i form av intervjuer med berörda personer som alla kan bekräfta att fritidsledaren rekryterat en grupp ungdomar som åkt ner till Somalia. Närpolischefen berättar även att föräldrar har hört av sig till honom och berättat att deras söner åkt ner.

Normativ diskurs

Janne Josefsson tar redan i inledningen av programmet avstånd från att journalisters egna värderingar ska prägla nyhetsrapporteringen. En illustrerande förklaring till programmets normativa förhållningssätt går att finna i programmets titel – ”den goda viljan”. Begreppet kommer ursprungligen från Immanuel Kants pliktetik som bygger på antagandet att människor inte kan råda över handlandets konsekvenser, vilket föranleder Kant att argumentera för att människors handlande bör vara grundat i plikt känsla – därmed blir ”den goda viljan” är höjden av moraliskt handlande.

Uppdrag granskning eftersträvar en journalistisk som där man utgår från att plikten att informera allmänheten bör vara överordnat de konsekvenser denna information kan få (jfr Edström och Nohrstedt, 1996:232-233)

Expressiv diskurs

Uppdrag granskningens giltighetsanspråk tar avstamp i public-service credo om vikten av att granska samhällets maktinstitutioner i allmänhetens tjänst. Reportaget vittnar om en grundlig research och reporterna räds inte att ställa de tuffa frågorna.

Uppdrag Sanning -slutord

Denna studie av reportagens tre giltighetsanspråk belyser att journalistiskens förhållande till fakta, sanning och saklighet många gånger är betydligt mer komplex jämfört med den tvärsäkerhet som råder inom diskursen om mörkläggning. Inom ramen för de sanningsanspråk som fanns uppställda i Konflikts reportage lyckades reportaget presentera en motbild till den rådande mediebilden. Däremot hade Konflikts reportage varit förtjänt av mer transparens, de kunde exempelvis redovisat att de hade tillgång till Carolina Jemsbys reportage med mannen som övervägt att gå med i al-Shabab. De något ensidiga berättelserna ger intrycket att rekryteringen kanske inte ens existerar, vilket blir missvisande med tanke på att Konflikt hade tillgång till sådana berättelser. Vad gäller Uppdrag granskningens sanningsanspråk så

lyckas man påvisa att det förekommit faktafel i Konflikts reportage samtidigt som man understryker att det pågått och pågår rekryteringar till terrororganisationen. Men att bevisa att det pågår och har pågått rekrytering till al-Shabab är inte samma sak som att bevisa att medierna bortförklarar samhällsproblem relaterade till ”integrations- och flyktingfrågor”. För att leda denna generella anklagelse i bevis kritiserar programmet Konflikts reportage utan att presentera den ursprungliga kontext som reportaget producerades i. Uppdrag granskningens epistemologiska ansats präglas i så motto av en naiv empirism där man anser återspegla verkligheten korrekt enkom genom att bevisa att delar av Konflikts reportage innehöll faktafel. Ekström och Nohrstedt (1996) förespråkar en epistemologisk ståndpunkt som på ett utförligt sätt belyser problematiken i Uppdrag granskningens reportage och därför är värd att citeras i sin helhet:

Handlingar, händelser, uttalanden etc får alltid sin innebörd i relation till det sammanhang de ingår i. En beskrivning av verkligheten innebär alltid att vi konstruerar ett delvis nytt sammanhang, en berättelse, i vilken vi kombinerar ihop olika händelser och uttalanden genom att utnyttja ett tillgängligt språk och en framställningsform. I värdering av kunskapens sanningshalt kan vi därmed inte betrakta enskilda uttalanden och textutsnitt som avspeglings av enskilda fakta. Hänsyn måste tas till berättelsen som helhet och de betydelser som denna skapar (Ibid:224).

I Uppdrag granskning tas inte hänsyn till dessa aspekter vid granskningen av Konflikts reportage. Istället använder Uppdrag granskning – i likhet med mörklägningsdiskuren - *sanningen* som tom signifikant. I ena stunden vill man påvisa att *sanningen* inte kommit fram i Konflikts reportage, i nästa stund ifrågasätter man om medierna berättar *sanningen* på ett övergripande plan.

Konflikts normativa anspråk byggde på att inte underblåsa rådande mediala fördommar om Rinkeby, vilket kan förklara varför redaktionen valde att inte reproducera vittnesuppgifter som kunde styrka den rådande mediebild. Detta illustrerar ett dilemma där två journalistiska ideal hamnar på kollisionkurs. Journalister kan antingen välja ta ansvar för konsekvenserna av de normer och värderingar som man (re)producerar, eller så presenterar man samtliga uppgifter med motiveringen att det är journalistens plikt att informera allmänheten (Ibid:183). Konflikt valde i detta fall det första alternativet. Med tanke på det stigma som finns mot förorten i svenska medier (se sida 13 i denna studie) fanns det goda grunder för Konflikts normativa och moraliska anspråk. Detta betyder däremot inte att Konflikt har rätt att avsäga sig de

journalistiska kraven från objektivitet och sanning. I den kritiska realism som Ekström och Nohrstedt (1996) förespråkar betonas vikten av att journalistiken måste eftersträva högsta grad av sanningslikhet. En central aspekt av detta är att journalisten har ett ödmjukt förhållningssätt till vilka sanningsanspråk som är möjliga att realiseras, samt att journalisten är ärlig med dessa möjligheter inför publiken (Ibid:230). De sanningsanspråk som är möjliga inom ramen för konflikts reportage stämmer dåligt överens med deras slutsats om att det är dumt att "blanda fakta med hörsägen" eftersom att slutsatsen ger intrycket av att Konflikt kommit fram till betydligt mer än vad de faktiskt gjort. När SRs programchef Malin Olsson försvarar publiceringen i UGs program tvingas hon tona ner programmets sanningsanspråk och istället påpeka att programmet utmanade förhärskande sanningar om Rinkeby. Olssons uttalande kom senare att användas för att bekräfta uppfattningen om de relativistiska *mörkläggarna*. Efter UGs reportage skrev Sanna Rayman (2013) på Svenska Dagbladet en ledare som i raljant ton bemötte Olssons uttalanden och gjorde upp med "det postmoderna tillståndet i journalistiken". Raymans artikel fick medhåll i Flashbacktråden:

Mediakrigets viktigaste slagfält består således av den arena där sanning står mot "bilder som utmanar tidigare etablerade sanningar", dvs lögn. Journalistiken och journalisterna är lögnens kolportörer, och därför förespråkar de det fungerande samhällets undergång genom att tillskynda en mångkulturell anarki (Urarva, 2013).²⁹

De sanningsanspråk som gjordes i Konflikt 2010 har därmed frigjorts från sin ursprungliga kontext och via Uppdrag Granskning och Sanna Rayman hamnat i Flashbacktråden där det slutgiltigen får utgöra exempel på journalisternas lögn i migrationsfrågor. Det centrala antagandet inom diskursteorin är att samhällets slutgiltiga definition är och förblir en omöjlighet eftersom diskurser endast utgör partiella fixeringar av mening som alltid hotas av nya artikulationer (Laclau & Mouffe, 2001). Konflikts reportage och det följande efterspelet antyder att denna instabilitet och partiella fixering tycks bli än mer påtaglig i den digitala offentligheten. I denna offentlighet blandas journalistiken samman med rykten, faktapåståenden och åsikter på ett sätt som gör att den ursprungliga kontexten och meningen blir allt svårare att fixera.

---

²⁹ <https://www.flashback.org/p43486248>

Slutdiskussion

Framtidskommissionens farhågor om minskad social sammanhållning påminner till mångt och mycket om Platons oro för underminerandet av Atens gemensamma *logos*. Parrhesia – *rätten att tala fritt* – som till en början ansågs fylla en demokratisk funktion i antikens Grekland kom senare att problematiseras i takt med att det blev allt svårare att särskilja det lögnaktiga från det sanningsenliga vilket i förlängningen gjorde det svårare att underhålla ett konstruktivt demokratiskt samtal (Foucault, 2001). Genom att summera den här studiens frågeställningar framgår att en liknande problematisering är gällande för dagens digitala offentlighet.

I analysen har den övergripande frågeställningen - *Hur formuleras diskursen om massmedial mörkläggning i migrationsfrågor?* - besvarats genom en beskrivning av den antagonistiska gränsdragningen mellan de traditionella medierna och de som definierar sig som *sanningssägare*. Denna gränsdragning görs med hjälp av ekvivalenskedjor som inordnar de traditionella mediernas differentiella identiteter under en gemensam nämnare. Mörkläggningsdiskursen inrymmer alltså ett tydligt avståndstagande mot hela den mediala offentliga sfären. I min andra frågeställning tecknade jag en bild av den antagonistiska relationen mellan *sanningssägarna* och *mörkläggarna*. I analysen framgick att antagonismen vilar på en ideologisk grund. *Mörkläggarna* placeras in i en subjektposition där de förväntas relativisera och förvrida sanningar, diskriminera svenskar och förgöra den västerländska civilisationen genom multikulturalism. I kontrast till detta struktureras *sanningssägarnas* identitet kring nodalpunkter så som rationalitet, vetenskaplighet och objektivitet. Därmed hamnar de sakliga och vetenskapligt underbyggda argumenten på *sanningssägarnas* domän medan irrationella sanningsrelativistiska känslargumenten anses tillhöra *mörkläggarna*.

Den antagonistiska rollfördelningen försvårar den *samförståndsprocess* som enligt Habermas är grundläggande för att uppnå mening i en kommunikativ process. De etablerade medierna underkänns av *sanningssägarna* på samtliga tre instanser av Habermas giltighetsanspråk. *Mörkläggarnas* anspelningar till den objektiva världen underkänns på basis av deras epistemologiska relativism. *Mörkläggarnas* anspelningar till den sociala världen underkänns eftersom den förda

multikulturalismen anses vara ett hot mot den västerländska civilisationen. Och *mörkläggarnas* anspråk på den subjektiva världen underkänns eftersom denna elits subjektiva erfarenheter inte anses representera verkligheten på ett uppriktigt sätt. Mot bakgrund av de fundamentalt olika verklighetsuppfattningarna är det inte konstigt att *sanningssägarna* vänder ryggen åt de etablerade medierna och istället konsumerar nyheter som stämmer bättre överens med deras världsbild.

Det är också föga förvånande att *sanningen* blir en viktig symbol för diskursens hegemoniska praktik. Den hegemoniska praktiken har som slutmål att vinna ”mediakriget” genom att fylla igen sprickorna som uppstår i den mediala hegemonin med en ny objektivitet. *Sanningen* har inom diskursen uppnått en status som tom signifikant vilket leder till att detta tecken kan röra sig fritt mellan det partikulära och universella utan att förlora sin ursprungliga mening. Därmed är det möjligt att referera till *Sanningen* oberoende av kontext och utan att kräva någon närmare precisering - att medierna inte talar *sanning* blir ett axiom som journalistiken får svårt att värja sig mot.

Min sista frågeställning handlade om vad journalistiken kan göra för att minska antagonismen och därmed underlätta ett demokratiskt samtal i den digitala offentligheten. I analysen har ett flertal exempel berört den här frågan. Anna Dahlbergs krönika i Expressen argumenterade för att medierna inte skulle nöja sig med att stämpla boken *Invandring och mörkläggning* som rasistisk, Dahlberg förespråkade istället en konstruktiv debatt om bokens innehåll. För att föra en ”konstruktiv debatt” tvingades Dahlberg argumentera för att mörkläggningssdiskursen inte vilar på en rasistisk grund och såldes gå med på *sanningssägarnas* problemformulering. Det samma gäller för Ann-Charlotte Marteus text om de etablerade mediernas trånga åsiktskorridor som även den anammar delar av mörkläggningssdiskursens problemformulering. Uppdrag Granskning å sin sida reproducerade mörkläggningssdiskursen rakt av och anklagade helt sonika medierna för att inte säga *Sanningen*. Dessa försök visar att den antagonistiska gränsdragningen i själva verket kanske inte är så skarp som *sanningssägarna* vill hävda.

Det enkla svaret på frågeställningen är således att journalistiken kan minska antagonismen genom att gå med på mörkläggningssdiskursens problemformulering.

De journalister som väljer att gå den vägen tvingas acceptera diskursens ideologiska antaganden, ett sådant ställningstagande torde även bidra till att underminera de traditionella mediernas möjligheter att bedriva ett demokratiskt samtal om migrationsfrågor eftersom ett sådant inte inryms i diskursens premisser. En annan utväg är att journalistiken bättre anpassar sig till det digitala medieklimatets spelregler genom att se de nya digitala medieplattformarna som en integrerad del av medieklimatet. De etablerade medierna tenderar att beskriva sajter som Flashback och Avpixlat som relativt perifera företeelser från nätets undervegetationer. Men på Flashback är de traditionella medierna lika perifera och avlägsna. När de traditionella medierna kommunicerar med publiken bör man därför ta i beaktning att nätet till viss del brutit ner den hierarkiska struktur som fanns i det analoga mediesamhället. Som Strömbäck (2014) påpekar är förändringarna i mediekonsumtionen ytterst en demokratifråga. En fungerande demokrati kräver välinformerade och engagerade medborgare som på ett kritiskt sätt kan förhålla sig till information om samhället. Demokratin som vi känner den i dag bygger på ett förtroende mellan medierna och medborgarna (Carlsson, 2015). I byggandet av detta förtroende kommer medierna i högre utsträckning behöva utgå från att en stor andel av Sveriges mediekonsumenter formar sina verklighetsuppfattningar utifrån information som cirkulerar utanför den traditionella mediesfären.

Den sociala sammanhållningen och möjligheterna till ett demokratiskt samtal är således inte bara en fråga för journalistiken. Carlsson (2015) betonar vikten av att utbilda av *medie- och informationskunniga medborgare* som kan navigera i den komplexa digitala mediekulturen. Samtidigt bör den digitala mediekulturens ontologi inte bör betraktas som separerad från den ”vanliga världen” (Holt, 2014). En allt för skarp åtskillnad mellan den fysiska och digitala världen kan nämligen förminska de problem som mörklägningsdiskursen faktiskt innebär för det demokratiska samtalet och den sociala sammanhållningen. Holts reflektioner kring medierad sanning och moral får därmed avsluta denna slutdiskussion:

När vi betraktar medier kritiskt kan det därför finnas en poäng i att inte betrakta medierna som ett separat universum utan som en sammanlänkad del av vår utvidgade verklighet. Då blir också frågor om både sanning och moral relevanta för oss på ett nytt sätt i förhållande till de medier som vi lever i (Holt, 2014:34).

Referenser

Allen, Stuart (2008). *The Cultural Politics of News Discourse*. I Ryan, M. and Musiol, H. (2008). *Cultural studies*. Malden, MA: Blackwell Pub.

Alvesson, Mats (2003). *Postmodernism och samhällsforskning*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Arceneaux, Kevin. & Johnson, Martin (2013). *Changing minds or changing channels? partisan news in an age of choice*. Chicago: The University of Chicago Press

Arnstberg, Karl-Olov & Sandelin, Gunnar (2014). *Invandring och mörkläggnig: en saklig rapport från en förryckt tid*. 3., [rev.] uppl. Skärholmen: Debattförlaget

Asp, Kent (red.) (2012). *Svenska journalister: 1989-2011*. Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet

Bailey, Olga G., Cammaerts, Bart & Carpentier, Nico (2008). *Understanding alternative media*. Maidenhead: McGraw Hill/Open University Press

Brune, Ylva (2004). *Nyheter från gränsen: tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld*. Diss. Göteborg : Univ., 2004

Bergström, A & Sveningsson, M 2014, 'Deltagande och delaktighet i digitala miljöer'. in U Carlsson & U Facht (eds), *Medie-Sverige 2014: statistik och analys*. Nordicom, Göteborg, pp. 93-99.

Carleheden, Mikael (1996). *Det andra moderna [Elektronisk resurs] : Om Jürgen Habermas och den samhällsteoretiska /*. Diss. Örebro : Örebro universitet. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-7952>

Carlson, Ulla (2015). I Tema: Yttrandefrihet i det fria Norden: speaking is silver: Hanaholmens internationella yttrandefrihetsdag 2014. (2015). Göteborg: NORDICOM

Carpentier, N. and De Cleen, B. (2007). *Bringing Discourse Theory into Media Studies: The applicability of Discourse Theoretical Analysis (DTA) for the Study of media practises and discourses*. *JLP*, 6(2), pp.265-293.

Carpentier, Nico & Spinoy, Erik (red.) (2008). *Discourse theory and cultural analysis: media, arts, and literature*. Cresskill, NJ: Hampton Press

Dahlberg, Lincoln & Phelan, Sean (red.) (2011). *Discourse theory and critical media politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Dahlgren, Peter (2010). En mångfald av sanningar på det journalistiska fältet. I Krogh, Torbjörn von (red.) (2010). *Journalistisk kvalitet?: en antologi om hot och möjligheter när medievärlden förändras*. Stockholm: Sim(o)

Dahlgren, Peter (2011). *Mobilizing Discourse Theory for Critical Media Politics*. I

Dahlberg, Lincoln & Phelan, Sean (red.) (2011). *Discourse theory and critical media politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

De Vos, P. (2003). Discourse theory and the study of ideological (trans-)formations: Analysing social democratic revisionism. *Pragmatics*, 13(1), pp.163-180.

Dijk, Teun van (2008). The Ideology and Discourse of Modern Racism. I Ryan, M. and Musiol, H. (2008). *Cultural studies*. Malden, MA: Blackwell Pub.

Ekman, Mattias (2015) "Online Islamophobia and the politics of fear: manufacturing the green scare" *Ethnic and Racial Studies* Vol. 38, I ss. 11, 2015

Ekström, Mats & Nohrstedt, Stig Arne (1996). *Journalistikens etiska problem*. Stockholm: Rabén Prisma

Ericsson, Urban, Molina, Irene & Ristilampi, Per-Markku (2002). Miljonprogram och media: föreställningar om människor och förorter. Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Foucault, Michel (2001). *Fearless speech*. Los Angeles, Ca.: Semiotext(e)

Habermas, Jürgen (1990). *Moral consciousness and communicative action*. Cambridge, Mass.: MIT Press

Hultén, Gunilla (2006). *Främmande sidor: främlingskap och nationell gemenskap i fyra svenska dagstidningar efter 1945*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2006. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-1035>

Jalakas, A & Wadbring, I 2014, 'Ska man gråta om papperstidningen försvinner?'. I A Bergström & H Oscarsson (eds), *Mittfåra och marginal*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet, Göteborg, pp. 161-173. Bokserien, no. 61

Krogh, Torbjörn von (2014). Mediernas reaktioner på mediekritik. I Stiernstedt, Fredrik (red.) (2014). *Mediekritik*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Laclau, Ernesto & Howarth, David R. (2015). *Ernesto Laclau: post-marxism, populism, and critique*.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (2001). *Hegemony and socialist strategy: towards a radical democratic politics*. 2. ed. London: Verso

Ledin, Johanna & Moberg, Ulla (2010). Textanalytisk metod. I Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Miegel, Fredrik & Schoug, Fredrik (red.) (1998). *Dikotomier: vetenskapsteoretiska reflektioner*. Lund: Studentlitteratur

- Mogensen, Lars & Krogh, Torbjörn von (2013). *Vad får vi inte veta?: luckor i nyhetsmediernas rapportering : en annorlunda årsrapport 2013/2014 om journalistik, medier och medieforskning*. Stockholm: Stiftelsen Institutet för mediestudier
- Molander, Per (2010). Journalisten som forskare. I Krogh, Torbjörn von (red.) (2010). *Journalistisk kvalitet?: en antologi om hot och möjligheter när medievärlden förändras*. Stockholm: Sim(o)
- Nelson, Cary & Grossberg, Lawrence (red.) (1988). *Marxism and the interpretation of culture*. Houndmills: Macmillan Education
- Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2012). *Medierna och demokratin*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Nygren, Gunnar (2005). *Skilda medievärldar: lokal offentlighet och lokala medier i Stockholm*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2005
- Shehata, A & Wadbring, I 2012, 'Allt fler står utanför nyhetsvärlden'. I L Weibull, H Oscarsson & A Bergström (eds), I framtidens skugga. SOM.
- Strömbäck, J., Djerf-Pierre, M. & Shehata, A. (2012). The *Dynamics of Political Interest and News Media Consumption: A Longitudinal Perspective*. International Journal of Public Opinion Research, 25(4), pp.414-435.
- Strömbäck, Jesper (2015). *Demokratin och det förändrade medielandskapet [Elektronisk resurs] : Mot ökade kunskapsklyftor och deltagandeklyftor?*. Stockholm: Demokratitutredningen. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:miun:diva-24820>
- Svenska framtidsutmaningar: slutrapport. (2013). Stockholm: Statsrådsberedningen, Regeringskansliet. Tillgänglig på Internet: <http://www.regeringen.se/sb/d/16541/a/213306>
- Toulmin, Stephen (1992). *Cosmopolis: the hidden agenda of modernity*. Chicago: University of Chicago Press
- Wald, G. (1998). Just a Girl? *Rock Music, Feminism, and the Cultural Construction of Female Youth*. Signs: Journal of Women in Culture and Society, 23(3), p.585.

Elektroniska källor

Andersson Schwarz, Jonas & Hammarlund, Johan & Kjellberg, Magnus & di Gardo, Stefan. ”Åsikter på sociala medier är inte den allmänna opinionen” [elektronisk]. Dn.se: <http://www.dn.se/debatt/asikter-pa-sociala-medier-ar-inte-den-allmanna-opinionen/> [tillgänglig 7 aug. 2015].

Arpi, Ivar (2013). Extremernas ilska mot eliten | SvD. [elektronisk] SvD.se http://www.svd.se/extremernas-ilska-mot-eliten_8451406 [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Bodin, Anna (2015). Marcus Birro: Det är världen mot mig - DN.SE. [elektronisk] <http://www.dn.se/kultur-noje/marcus-birro-det-ar-varlden-mot-mig/> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Brännström, Robert (2015). Myten om nyhetsundivkaren [elektronisk] <https://medium.com/@robbra/jag-%C3%A4r-som-nutidens-l%C3%A4sare-%C3%A4r-mest-g%C3%A5r-in-p%C3%A5-twitter-och-klickar-p%C3%A5-det-som-%C3%A4r-intressant-dd066efd0bea> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Dahlberg, Anna (2013). Den hätska debatten göder dumheten [elektronisk] [//www.expressen.se/ledare/anna-dahlberg/den-hatska-debatten-goder-dumheten/](http://www.expressen.se/ledare/anna-dahlberg/den-hatska-debatten-goder-dumheten/) [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Edquist, Samuel (2013). Samma gamla rasism fast i ny rapport. [elektronisk] <http://www.aftonbladet.se/kultur/bokrecensioner/article16716788.ab> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Ekman, Ekis Kajsa, 2015. I konspirationsteorins trygga tidevarv. DN.SE, (2015). [elektronisk] <http://www.dn.se/kultur-noje/i-konspirationsteorins-trygga-tidevarv/> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Frängsmyr, Tore (2015). Uppllysningen i Ne.se [elektronisk]. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/uppllysningen> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Guillou, Jan (2008). Varför skulle vi dölja sanningen om invandrarna? Aftonbladet, (2015). [elektronisk]: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/janguillou/article11409002.ab> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Harrison, Dick (2014). Invandrarna är en vinst för Sverige. Svd.se [elektronisk] http://www.svd.se/invandrarna-en-vinst-for-sverige_4223101 [tillgänglig 7 aug. 2015].

Harrison, Dick (2015). En kommentar om invandringsdebatten. Svd.se [elektronisk]. <http://blog.svd.se/historia/2015/01/04/en-kommentar-om-invandringsdebatten/> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Jonsson, Markus (2015). Västerlandets viktigaste kamp är intern. [elektronisk] <http://samtiden.nu/10516/vasterlandets-viktigaste-kamp-ar-intern/> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Jåma, Sharon & Magnusson, Örjan (2015). Allt fler befinner sig i ”mediebubbla”. [Elektronisk] <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/alltfler-befinner-sig-i-mediebubbla> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Marteus, Ann-Charlotte (2015). Det är jag som är åsiktskorridoren. Expressen.se [elektronisk]. <http://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-marteus/det-ar-jag-som-ar-asiktskorridoren/> [tillgänglig 7 aug. 2015].

Migrationsverket.se, (2015). *Höjd asylprognos kräver samhällsplanering - Migrationsverket*. [Elektronisk] <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2014/2014-11-04-Hojd-asylprognos-kraver-samhallsplanering.html> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Rayman, Sanna [2013]. Det postmoderna tillståndet i journalistiken. [elektronisk]. http://www.svd.se/det-postmoderna-tillstandet-i-journalistiken_8186648 [tillgänglig aug. 7 2015].

Sandberg, Linn och Demker, Marie (2014). Starkare oro för främlingfientlighet än för invandring i Oscarsson, Henrik & Bergström, Annika (red.) (2014). *Mittfåra & marginal: SOM-undersökningen 2013*. [elektronisk] Göteborg: SOM-institutet. <http://www.som.gu.se/publicerat/B%C3%B6cker/61.-mittfara-och-marginal--2014-> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Sanandaji, Tino (2015). Invandrare byggde inte Sverige. [elektronisk] <http://www.tino.us/2015/01/invandrare-byggde-inte-sverige/> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Strömbäck, Jesper (2015). Om ”myten om nyhetsundvikaren” [elektronisk] <http://jesperstromback.org/2015/03/16/om-myten-om-nyhetsundvikaren/> [Tillgänglig 7 aug. 2015].

Svensson, Jussi 2014. Kent Ekeröth knyts närmare Avpixlat. expressen.se, (2015). [elektronisk] <http://www.expressen.se/nyheter/kent-ekeroth-knyts-narmare-avpixlat/> [Tillgänglig 7 aug. 2015].